

Helena Iinainen

PORIN SININAUHAN HYVÄN KOTIKÄYNTITYÖN KÄYTÄNNÖT

Sosiaalialan koulutusohjelma

2018

PORIN SININAUHAN HYVÄN KOTIKÄYNTITYÖN KÄYTÄNNÖT

Iinainen Helena
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalian koulutusohjelma
Tammikuu 2018
Sivumäärä: 40
Liitteitä: 4

Asiasanat: kotikäynnit, päihdetyö, dialogisuus, itsenäinen selviytyminen, turvallisuus

Porin Sininauha teki vuonna 2017 Porin kaupungin kanssa puitesopimuksen kotiin vietävästä tuesta. Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli kehittää kotikäyntityönä toteutettavalle asiakastyölle käytännön puitteet.

Työtä varten kartoitettiin sekä Porin Sininauhan asiakkaiden että työntekijöiden näkemyksiä siitä, mitä hyvä kotikäynti pitää sisällään. Asiakkaille toteutettiin teemoitettu yksilöhaastattelu, jonka yksi osa tehtiin käyttämällä Tulevaisuuden muistelu -menetelmän kysymyksiä haastattelun teemoina. Henkilökunnan ajatuksia kerättiin Learning café -menetelmän avulla. Lisäksi käsitystä kotiin vietävän tuen työmuodosta laajennettiin haastattelemalla Porin kaupungin Liikkuvan Tuen työryhmää. Haastattelu toteutettiin sähköpostitse lomakehaastatteluna.

Tutkimusten perusteella päädyttiin siihen, että hyvän kotikäynnin elementit muodostuvat tavoitteellisuudesta, hyvästä sisällöstä ja turvallisuudesta. Kotikäyntityön käytännön toteuttamista varten laadittiin Porin Sininauhan kotikäyntityön käytännöt sekä kaksi lomaketta, joita työssä tullaan käyttämään. Toinen on kaksiosainen Tuen tarpeen kartoitus-lomake. Lomaketta on kaksi versiota, laajempi ja suppeampi, riippuen siitä, miten tuttu asiakkaan tilanne henkilökunnalle jo entuudestaan on. Toinen lomake pitää sisällään asiakassuunnitelman ja yhteistyösopimuksen.

Erittäin tärkeiksi tekijöiksi kotikäyntityön toteuttamisessa nousivat yhteistyö asiakkaan kanssa, luottamus ja kunnioitus, asiakastyön dialogisuus sekä tuen räätälöiminen yksilöllisesti jokaisen asiakkaan tarpeita vastaamaan. Työvälineeksi kotikäyntien toteuttamiseen laadittiin Kotikäyntityön käytännöt -niminen kansio Sininauhan henkilökunnalle.

GOOD PRACTICES OF SININAUHA IN PORI FOR HOUSE VISITS

Iinainen Helena
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in social services
January 2018
Number of pages: 40
Appendices: 4

Keywords: home visit, intoxicant work, dialogue, independent survival, safety

Sininauha in Pori made a general agreement with the city of Pori for house visit work to support independent survival of recovering alcohol and drug addicts. The purpose of this thesis was to develop good practices for employees on how to carry out these home visits.

In order to accomplish this thesis, an inquiry was made with the employees and clients of Sininauha on what a good home visit includes. A themed individual interview was carried out with the clients. One of its parts was executed by using questions from a method called Recalling future as the theme. The thoughts of the personnel were mapped out by using a method called Learning café. In order to extend the idea of what it's like to support independent survival, an interview with Liikkuva Tuki of Pori was also carried out. This interview was made via e-mail as a form interview.

Based on the interviews and the results of the Learning café, a conclusion was made, that a good home visit consists of goal-orientation, quality content and safety. For the practical work of the Sininauha personnel, good practices and helpful forms to fill out with the clients, was composed. One of the forms was drawn out for the purpose of clarifying the individual needs for every client. There were two different versions made of this particular form, one is more comprehensive than the other. Employees can decide which one to use based on how much of the clients' situation is already familiar to them. A form which includes a client plan and an agreement on cooperation was also drawn out to benefit the Sininauha personnel.

The most important aspects of executing home visits were seen to be cooperation with the client, trust and respect and the quality of the dialogue between employee and the client. Making sure to customise the support being given in order to ensure it matches the client's needs was also seen to be very important. To meet these requirements, a folder called Kotikäytöiden käytännöt was created in order to help Sininauha personnel with the implementation of good home visits.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	PORIN SININAUHA.....	7
3	MIKSI SININAUHAN KOTIKÄYNTIEN KÄYTÄNNÖT PITÄÄ MÄÄRITELLÄ?	9
4	KOTIKÄYNTITYÖN KÄYTÄNTÖJEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	10
4.1	Dialogisuus asiakastyössä.....	10
4.2	Työntekijänä päihdetyössä.....	12
4.3	Päihdekuntoutuminen	14
4.4	Laitostuminen	15
4.5	Turvallinen kotikäynti.....	16
5	TUTKIMUSMENETELMÄT	18
5.1	Prosessikuvaus	18
5.2	Teemahaastattelu.....	19
5.3	Tulevaisuuden muistelu	21
5.4	Learning Café.....	22
5.5	Lomakehaastattelu	22
6	ITSENÄISTÄ ASUMISTA TUKEVA KOTIKÄYNTITYÖ.....	23
6.1	Asukkaiden teemahaastattelu.....	23
6.1.1	Itsenäiseen asumiseen siirtyminen	23
6.1.2	Kotiin tuotava tuki.....	25
6.1.3	Asiakkaiden tulevaisuuden näkymät	26
6.2	Henkilökunnan Learning café.....	27
6.2.1	Hyvä kotikäynti	27
6.2.2	Asiakkaiden toiveiden huomioiminen.....	28
6.2.3	Turvallinen kotikäynti	29
6.2.4	Käyntien vaikuttavuuden seuranta	29
6.3	Liitun työntekijöiden näkemykset asiakkaan omaan ympäristöön kohdistuvasta tuesta.....	30
6.4	Yhteenveto	31
6.5	Kehitysehdotuksia kotikäyntityöhön liittyen	32
7	KOTIKÄYNTITYÖN KÄYTÄNNÖT	33
7.1	Tuen tarpeen kartoitus.....	34
7.2	Asiakassuunnitelma ja yhteistyösopimus	35
7.3	Henkilökunnan käytännöt	35
8	POHDINTA.....	36
	LÄHTEET.....	39

- LIITTEET
1. LiiTun haastattelulomake
 - 2.a. Tuen tarpeen kartoituslomake (laaja)
 - 2.b. Tuen tarpeen kartoituslomake (suppea)
 3. Asiakassuunnitelma ja yhteistyösopimus
 4. Porin Sininauhan kotikäyntityön käytännöt

1 JOHDANTO

Millainen on hyvä kotikäynti? Tällä työllä kartoitettiin, minkälaisista tekijöistä hyvä kotikäynti muodostuu. Tutkimustulosten pohjalta rakentui kuva siitä, millaisilla menettelytavoilla saavutetaan asiakkaan tarpeet huomioiva, turvallinen ja tasalaatuinen työskentelymalli kotikäyntien toteuttamiseen.

Tarve työn tekemiselle on noussut tilaajan taholta. Suoritin ensimmäisen ammatillisen harjoitteluni vuosi sitten Porin Sininauhassa. Jo silloin oli alustavasti puhetta mahdollisesta opinnäytetyön tekemisestä yhdistykselle. Aihe tarkentui vuoden 2016 lopulla ollessani yhteydessä Sininauhan toiminnanjohtaja Johanna Huhtalan kanssa liittyen maaliskuussa 2017 alkaneeseen hallinnon harjoitteluuni. Silloin puhuimme siitä, että Sininauhalla olisi tarve luoda yhtenäiset käytännöt kotikäyntityöhön liittyen. Itse koin aiheen myös mielenkiintoisena erityisesti senkin takia, että opinnäytetyötä aloittaessani olin jo toista kertaa Sininauhassa harjoittelussa. Työyhteisö, -paikka ja asiakkaat olivat näin ollen minulle jo entuudestaan tuttuja. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa, millaiset käytännöt Porin Sininauhan suorittamille kotikäynneille on hyvä laatia. Työ toteutettiin yhteistyössä Sininauhan työntekijöiden kanssa ja asiakkaiden toiveet huomioiden. Lopuksi laadin Kotikäyntityön käytännöt -nimisen kansion työvälineeksi Sininauhan henkilökunnalle. Opinnäytetyön luvuissa 6 ja 7 käsitellään toteuttamieni tutkimusten tuloksia.

Opinnäytetyön toteuttamista varten kartoitin työntekijöiden näkemyksiä siitä, millainen kotikäynnin tulisi olla ja mihin heidän resurssinsa riittävät. Mustonen (2001) määrittelee kotikäynnin niin, että sillä tarkoitetaan sekä asiakkaan luo menemistä, että asiakkaan tapaamista asiakkaan kotona (Mustonen 2001, 31). Työntekijöiden kanssa käytiin läpi myös erilaisia kotikäynnteihin liittyviä riskejä ja sitä, miten niihin tulee varautua, ja millaiset suositukset erilaisiin tilanteisiin laaditaan. Myös asiakkaiden näkökulma huomioitiin kotikäyntikäytäntöjä luotaessa. Tarkoituksena oli selvittää, mitä asiakkaat itse toivovat kotikäynneiltä. Minkälaista tukea he työntekijöiltä kaipaavat, ja millaisiin asioihin heidän mielestään pitäisi käynneillä keskittyä ja kiinnittää huomiota.

Tueksi kotikäyntikäytäntöjen luomiseen päädyin tekemään lisäksi sähköpostihaastattelun Porin kaupungin Liikkuvan tuen työntekijöille (LiiTu). LiiTu on jalkautuvan työn malli, jota toteutetaan asiakkaan omassa toimintaympäristössä. LiiTu-työryhmässä työskentelee kaksi psykiatrista sairaanhoitajaa ja kaksi lähihoitajaa. (Porin kaupungin www-sivut, 2017) Liitusta kerrotaan tarkemmin luvussa 4.

Opinnäytetyötä aloittaessani Sininauhan työntekijät tekivät kotikäyntejä hyvin harvakseltaan, eikä olemassa ollut minkäänlaisia yhteisiä käytäntöjä tai suosituksia käyn-teihin liittyen. Nyt Sininauha on tehnyt puitesopimuksen asumisen tukeen liittyvän käyn-tityön tuottamisesta Porin kaupungin kanssa. Kohderyhmänä ovat Sininauhasta pois muuttavat asukkaat, jotka kaupunki määrittelee palvelun piiriin tuleviksi. Sopimus on astunut voimaan 1.1.2017. Kaupunki maksaa tietyn summan jokaisesta tehdystä koti-käynnistä. Sillä peitetään työntekijän Sininauhasta irrottamisesta aiheutuvat kulut. Voittoa käynneistä ei muodostu.

2 PORIN SININAUHA

Porin Sininauha on yksi Sininauhaliiton jäsenyhdistyksistä, jotka tekevät muun muassa ehkäisevää ja etsivää päihdetyötä, tarjoavat koteja asunnottomille ja tekemistä päihde- ja mielenterveys- tai muista ongelmista kärsiville. (Sininauhaliiton www-sivut 2017.)

Porin Sininauha on perustettu vuonna 1964. Yhdistys ponnistaa kristilliseltä arvopohjalta, ja sen tehtävänä on etsiä toipumisen ja eheytyksen mahdollisuuksia päihdeongelmaisille, asunnottomille ja kaikkein vaikeimmassa asemassa oleville henkilöille. Yhdistys ylläpitää päihde- ja mielenterveys- ja asumispalveluyksikköä lähellä Porin keskustaa Muis-tokadulla. Asukkaille on tarjolla kaksi erilaista asumisyksikköä, yhteisö- ja tuki-asumisyksikkö. Asukkailla on vuokrasopimus, ja asumiskuluihin haetaan Kelasta asu-mistukea. Päättävänä on asiakkaan elämänhallinnan lisääminen ja omaan asuntoon muuttaminen. Sininauhan henkilökunta auttaa ja tukee asukasta tässä prosessissa. (Po-rin Sininauhan www-sivut 2016.)

Yhteisöasumisyksikkö tarjoaa kaksi kuuden hengen ryhmäkotia, joissa toteutetaan tiivistä yhteisöasumista. Jokaisella asukkaalla on oma huone kylpy- ja WC-tiloineen, keittiö jaetaan kuuden asukkaan kesken. Tukiasumisyksikössä on 11 paikkaa, ja se on tarkoitettu toipumisessa pidemmällä oleville. Tukiasumisyksikkö mahdollistaa itsenäisen elämisen tuetussa ympäristössä. Tukiasumisasunnot ovat yksiöitä omalla keittiöllä. Sininauhaan muutetaan aina ensin yhteisöasumisyksikköön. Tästä on mahdollisuus siirtyä tukiasumisasuntoihin asumaan. (Porin Sininauhan www-sivut 2017.)

Asumispalveluiden lisäksi Sininauha ylläpitää ensisuojaa, joka on tarkoitettu asunottomille ja tilapäisen suojan tarpeessa oleville henkilöille turvalliseksi yöpymispai-kaksi. Asiakaspaikkoja on yhdeksän, kuusi miehille ja kolme naisille varattua paikkaa. (Porin Sininauhan www-sivut 2017.)

Porin Sininauha teetti Satakunnan ammattikorkeakoulun opiskelijalla, Niina Jokisella, vuonna 2013 opinnäytetyön aiheesta Päihdekuntoutujien tuen tarve itsenäiseen asumiseen siirryttäessä. Jokinen haastatteli neljä Sininauhan asukasta ja kaksi hiljattain poismuuttanutta asukasta, ja pyrki selvittämään, mitä haasteita asukkaat itse tunnistavat itsenäisen asumisen onnistumisessa. Teemahaastatteluilla Jokinen selvitti myös sitä, minkälaisia konkreettisia tuen muotoja asukkaat toivoisivat siinä vaiheessa, kun he muuttavat pois Sininauhasta. Neljä kuudesta haastatellusta totesi, että kotikäynnit olisivat toivottu tuen muoto. Kaikki kuusi haastateltavaa pitivät tärkeänä jonkinlaisen yhteyden säilyttämistä Sininauhaan vielä poismuuttamisen jälkeenkin. (Jokinen 2013, 34 – 35.) Jokisen tekemän opinnäytetyön pohjalta lähdin rakentamaan omaa työtäni ja kartoittamaan, millaisia asioita haluan omaa työtäni varten vielä selvittää. Päädyin toteuttamaan myös oman teemahaastattelun Sininauhan entisille ja nykyisille asukkaille. Haastatteluteemoilla pyrin tällä kertaa tarkemmin keskittymään erityisesti Sininauhan asukkaiden ja poismuuttaneiden toivomuksiin työntekijöiden tekemien kotikäyntien sisällöstä. Kotikäyntien tarkoituksena on siis toimia päihdekuntoutuksen jälkihuoltona Porin Sininauhan asukkaille.

3 MIKSI SININAUHAN KOTIKÄYNTIEN KÄYTÄNNÖT PITÄÄ MÄÄRITELLÄ?

Mitä tarkoitusta varten tämä työ sitten on tehty? Lähtökohta kaikella työskentelyllä yleensäkin on se, että sillä pyritään johonkin päämäärään. Kotikäynnit tuen muotona on Sininauhassa uusi, vaikka entisten asukkaiden luona on toki aikaisemminkin käyty. Käyntien tarkoitus ja tavoitteet ovat jääneet aikaisemmin sanoittamatta, ja käyntien sisältöä ei ole etukäteen järjestelmällisesti suunniteltu. Mikään toiminta ei voi johtaa mitattavissa oleviin tuloksiin ilman etukäteen määriteltyjä käytäntöjä, toimintatapoja ja käytettäviä työkaluja. Ilman yhtenäisiä suuntaviivoja käynnit jäävät irrallisiksi, yksittäisiksi kohtaamisiksi, eikä asiakkaan tarpeet tule kunnolla huomioiduksi.

Paluumuutto Sininauhan kaltaisiin tuettuihin asumisyksiköihin on hyvin yleistä. Päihdeongelman kanssa kamppailevat joutuvat usein kulkemaan pitkän ja kivisen tien ennen kuin saavuttavat pisteen, jolloin ovat valmiita tekemään muutoksia elämäänsä. Mikäli koskaan sitä pistettä edes saavuttavat. Sininauhassa pyritään auttamaan ja tukemaan asukkaita mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Toistaiseksi yhteistyö on usein katkennut asukkaan pois muuttaessa. Nyt on kuitenkin mahdollisuus saada siihen muutos, kun yhteistyö Porin kaupungin kanssa paremmin mahdollistaa myös ulospäin suuntautuvan työskentelyn. Asukkaiden tuen tarve siinä vaiheessa, kun he muuttavat Sininauhasta, ei ole mikään uusi asia, mutta mahdollisuus vastata tähän tarpeeseen on konkretisoitunut vasta nyt uuden puitesopimuksen myötä.

Kaikki ne tahot, jotka kotiin vietävää tuen muotoa toteuttavat, tekevät niin tiettyjen raamien ja ohjeiden mukaan. Asiakkaan kotona ja hänen omassa ympäristössään tapahtuva työ on hyvin erilaista kuin asiakkaan tapaaminen esimerkiksi toimistoympäristössä tai asumisyksikön kaltaisessa laitoksessa. Asiakkaan reviirille meneminen asettaa työntekijän mahdollisesti haavoittuvaan asemaan, mikäli tilanteita ei ole etukäteen pohdittu ja vaihtoehtoisia toimintatapoja kirjattu ylös kaikkien nähtäville. Esimerkiksi Porin evankelisluterilainen seurakuntayhtymä tekee paljon kotikäyntejä ihmisten luokse, ja yhtenä työni lähteenä olenkin käyttänyt seurakuntayhtymän työntekijöille laadittua turvallisuusohjetta. Toinen taho, jonka kokemusta kotiin vietävästä tuesta hyödynsin, on Porin kaupungin Liikkuvan tuen työryhmä. LiiTun kokemukset ja ajatukset yhteistyöstä omien asiakkaidensa kanssa valottivat omalta osaltaan sitä,

minkäläistä asiakkaan omassa ympäristössä toimiminen on. Kumpikin näistä tahoista kohtaa työnsä kautta paljon myös päihde- ja mielenterveysongelmaisia ihmisiä, ja heidän kokemuksensa ja näkemyksensä ovat arvokas lisä niille ajatuksille, joita Sininauhan työntekijöillä on kotikäyntityöhön liittyen.

Tärkeintä laatimieni kotikäyntityön käytäntöjen hyödyllisyyden kannalta on kuitenkin Sininauhan asukkaiden näkemykset tuen tarpeestaan, sekä henkilökunnan näkemykset siitä, mihin tämänkaltaisella työskentelyllä pyritään. Sininauhan ammattitaitoinen henkilökunta sekä heidän pitkä kokemuksensa työskentelystä päihdeongelmaisten kanssa ovat se perusta, jolle tukimuodon käytännöt pitää rakentaa. He ovat ne ihmiset, jotka tätä työtä tulevat tekemään, ja heitä varten Kotikäyntityön käytännöt -kansio laadittiin.

4 KOTIKÄYNTITYÖN KÄYTÄNTÖJEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

4.1 Dialogisuus asiakastyössä

Sosiaali- ja terveysalalla toimitaan herkässä ihmissuhdetyössä. Asiakkaiden elämäntilanteet saattavat poiketa tavanomaisesta, sisältäen esimerkiksi sosiaaliturvaa, lastensuojelua tai kuntoutusta. Asiakkaan elämäntarinat ovat aina ainutlaatuisia ja heidän tilanteensa ainutkertaisia. Kaikille yhteisiä ovat kuitenkin erilaiset elämäntilanteeseen liittyvät luottamuksen ja epäluottamuksen kokemukset ja heidän niille antamat merkitykset. Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisen kohtaaminen ja hänen kanssaan työskentely on heille joka kerta uusi luottamuksen mahdollisuus tai epäluottamuksen riski. (Raatikainen 2015, 12.)

Asiakastyön vuorovaikutuskulttuurin kehittämisen kannalta on ollut tärkeää nostaa esiin keskustelua asiakaslähtöisyydestä tai -keskeisyydestä. Se on tehnyt näkyväksi asiakkaan subjektiivisuuden, itsen määrittelyn ja itsemääräämisen näkökulmia, sekä nostanut esiin asiantuntijavaltaan liittyvää kritiikkiä. Työntekijän vahvat tulkinnat asiakkaan asioista on nähty uhkana asiakkaan aidon elämäntarinan esiin tulemisen näkökulmasta. (Mönkkönen 2007, 83.)

Asiakaskeskeisyyttä voidaan pitää hyvänä lähtökohtana luottamussuhteen kehittymiselle, mutta yksinään se ei riitä. Asiakkaan elämäntilanteen ja tarpeiden selvittelyyn, yhteistyön tavoitteiden asettamiseen sekä työskentelystä sopimiseen tarvitaan dialogista vuorovaikutusta. (Sayed 2015, 19) Dialogisuudella tarkoitetaan pyrkimystä yhteisen ymmärryksen rakentumiseen, ja taitoa edesauttaa vuorovaikutuksen kulkua siihen suuntaan. Dialogisuus ei näin ollen ole pelkästään keskustelua, vaan se pitää sisällään myös ihmiskäsityksen ja maailmankuvan, jotka vaikuttavat tapaamme kohdata toiset ihmiset. (Mönkkönen 2007, 86.)

Asiakassuhteessa dialogisuus tarkoittaa sitä, että työskentely ei etene joko työntekijän tai asiakkaan ehdoilla, vaan molempien ehdoilla. Dialogisuus ei ole ainoastaan puhetta, toisen kuuntelua tai keskustelua. Dialogisuuden toteutuessa parhaimmillaan kummatkin osapuolet voivat oppia sekä muuttaa mielipiteitään ja asenteitaan. (Mönkkönen 2007, 87 – 89.)

Kotikäynneillä toteutuva vuorovaikutus asiakkaan kanssa on ratkaisu- ja voimavarakeskeistä ohjausta, johon sisältyy dialogisuuden periaate. Ratkaisukeskeisessä työskentelytavassa on tunnusomaista asiakkaan menneisyyden ja kokemusten tarkastelu ja niiden ymmärtäminen voimavaroina. Työskentelyssä keskitytään onnistumisiin, siihen mitkä keinot niihin ovat johtaneet, ja miten onnistumisen todennäköisyyttä on mahdollista lisätä. Voimavarakeskeinen työskentely keskittyy asiakkaan kykyihin, tietoihin, mahdollisuuksiin ja tavoitteisiin. Asiakasta tuetaan käyttämään kykyjään, tietojään ja mahdollisuuksiaan tavoitteidensa saavuttamiseksi. Käytännön asiakastyössä keskitytään löytämään asiakkaan arjessa olevat voimavarat, motiivit sekä jo toimivat asiat. Asiakasta tuetaan ja autetaan ilmaisemaan itselleen tärkeitä tavoitteita ja pyrkimään niitä kohti. (Sayed 2015, 13 – 14.)

Porin Sininauhassa tehtävässä päihdetyössä korostuu ajatus dialogisuudesta, ja se nousi esille myös henkilökunnan puolelta oleellisena asiana kotikäyntityöstä puhuttaessa. Sininauhan työntekijöiden työskentelyote on asiakasta kunnioittavaa, ja asiakkaan itsemääräämisoikeudesta pidetään kiinni. Asukkaille on tarjolla tukea ja käytän-

nön apua arjen haasteisiin, ja he itse päättävät mitä tukimuotoja ottavat vastaan. Asukkaan oma asunto on hänen kotinsa, johon henkilökunta ei tarpeettomasti tai ilman lupaa mene.

Käytännössä dialogisuus on ajatusten vaihtoa, kokemusten jakamista, mielipiteitä ja niiden perusteluja, yhteistä pohdintaa. Kumpikaan osapuoli ei dominoi keskustelua, vaan kohtaaminen on avointa ja tasa-arvoista. Työntekijä toimii peilinä asiakkaalle, tarjoaa vaihtoehtoisia ajatusmalleja, ja kyseenalaistaa asiakkaan näkemyksiä niitä kuitenkaan tuomitsematta tai sivuuttamatta. Dialogisuudessa pyritään irti valta-asetelmasta, joka työntekijän ja asiakkaan välille tällä alalla helposti muodostuu. Dialogisuus ei työntekijöiden mukaan toteudu yksin, vaan kaikki lähtee työntekijän ja asiakkaan välisestä yhteistyöstä ja heidän välisestä luottamuksesta.

4.2 Työntekijänä päihdetyössä

Päihdehuoltolaki (41/1986) määrittelee päihdehuollon tavoitteet seuraavasti:

“Päihdehuollon tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden ongelmakäyttöä sekä siihen liittyviä sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja sekä edistää päihteiden ongelmakäyttäjän ja hänen läheistensä toimintakykyä ja turvallisuutta.” (Päihdehuoltolaki 41/1986, 1§)

Yleensä päihdehuollon tarpeessa olevat asiakkaat hakeutuvat hoidon ja tuen piiriin omaehtoisesti. Kuntien järjestämän päihdehuollon palvelut ovat avohoitopainotteisia, ja ne pyritään järjestämään matalan kynnyksen periaatteella. (Holmberg 2010, 24.)

Kunnan palveluissa päihdetyö on muun muassa päihteiden käytöstä johtuvien ongelmien tunnistamista, akuuttihoitotyötä, erityispalveluiden käytön tarpeen arviointia, hoitoonohjausta ja päihdekuntoutukseen osallistumista (Holmberg 2010, 24).

Päihdetyö jaetaan usein ehkäisevään ja korjaavaan päihdetyöhön. Korjaavan työn voidaan kuitenkin nähdä myös sisältyvän ehkäisevään päihdetyöhön. Vähimmillään työ

on kuitenkin haittojen vähentämistä ja haitallisen kehityksen hidastamista. (Häkkinen 2013, 17.)

Yhteiskunnan näkökulmasta runsas alkoholinkäyttö on suuri kansanterveydellinen rasite. Päihteet liittyvät usein oleellisena osana moniin sairauksiin, tapaturmiin, perheväkivaltaan, lastensuojelulliseen puuttumistarpeeseen, liikenneonnettomuuksiin ja niin edelleen. Päihdehuollon ja päihdehoidon keinoin pyritään vaikuttamaan päihdeongelmaisten ja päihdeperheiden asemaan ja elämään, sekä tarjoamaan polkuja takaisin aktiivielämään kokonaiskuntoutuksellisin keinoin. (Häkkinen 2013, 17 – 18.)

Päihdetyö on itsessään haastavaa ja mielenkiintoista: ainoa joka voi oikeasti saada lopullisen muutoksen aikaan on päihteiden käyttäjä itse. Ammatilaisen tehtävänä on olla tukena tässä prosessissa. Käytännön työn ytimessä on ammatilaisen ja päihteitä käyttävän ihmisen välinen suhde. Hoitosuhde on vuorovaikutuksellinen yhteistyösuhde, jossa molemmat osapuolet ovat vastuullisia pyrittäessä sovittuun päämäärään. (Holmberg 2010, 110.)

Lappalainen-Lehto, Romu ja Taskinen toteavat teoksessaan *Haasteena päihteet: ammatillisen päihdetyön perusteita*, että työntekijän eettinen tietoisuus on keskeinen elementti, jolle ammatillinen vuorovaikutus ja ammatti-identiteetti rakentuvat. Asiakkaan itsemääräämisoikeuden ja yksityisyyden suojan kunnioittaminen saattaa joissain tilanteissa olla työntekijälle vaikeaa. (Lappalainen-Lehto, Romu & Taskinen 2007, 241.)

Kun kohtaa päihderiippuvaisen ihmisen, täytyy tiedostaa se, että kukaan ei voi muuttaa kenenkään ihmisen elämää sellaiseksi, kuin muut ihmiset kokevat sen olevan hänelle itselleen parasta. Kukin määrittelee itse sen, millainen on hyvä elämä. Ratkaisevaa on työntekijän ja asiakkaan kohtaaminen: on tärkeää kohdata asiakas kokonaisuutena yksilöllisine erityispiirteineen, tarpeineen, tunteineen, asenteineen, kokemuksineen, odotuksineen ja historioineen. Työntekijä voi parhaimmillaan tarjota asiakkaalle kokemuksen omasta ihmisarvostaan ja siitä, että hän on tullut kohdatuksi. Hänen kysymyksensä sekä ongelmansa on otettu vakavasti ja hänelle on tarjottu aidosti paikkaa yhteisössä. (Malinen 2012, 79 – 80.)

4.3 Päihdekuntoutuminen

Päihteiden ongelmakäyttö johtaa usein ihmisen sellaiseen tilanteeseen, että päihteet hallitsevat kaikkia elämän osa-alueita. Työssä käynti on käynyt mahdottomaksi, yhteys sukulaisiin on katkennut, ja ainoat sosiaaliset kontaktit muodostuvat kantabaarin tutusta ryyppyporukasta. Usein juominen tapahtuu myös yksin kotona, kun kukaan ei ole näkemässä. Silloinkin juominen kytkeytyy elämäntilanteeseen ja juomisen mahdollistaviin tekijöihin, kuten yksin kotona olemiseen. Kuntoutuksessa täytyy aina ottaa huomioon myös se sosiaalinen konteksti, jossa päihteitä käytetään. (Lahti & Pienimäki 2004, 137.)

Päihdekuntoutujan sosiaalinen ympäristö on avainasemassa, kun mietitään kuntoutumisen todennäköisyyttä. Jos päihdeongelmaisen sosiaalisessa verkostossa on ihmisiä, jotka tukevat päihteiden käytön vähentämistä, toipuminen on paljon todennäköisempää. Ihmisen sosiaaliseen ympäristöön kuuluu kuitenkin paljon muutakin kuin sosiaaliset verkostot. Sosiaalinen konteksti muodostuu siitä kokonaistilanteesta, jossa ihminen elää. Millainen hänen työtilanteensa on, minkälaisessa ympäristössä hän asuu, ja onko hänellä jotain harrastuksia. Pelkkä päihteiden käytön käsittely ei kuntoutuksessa riitä, vaan täytyy käydä läpi kuntoutujan koko sosiaalinen elämäntilanne: mistä ihminen tulee ja minne hän palaa hoidon jälkeen. Mitä päihteettömyyttä tukevia ja mitä sille haasteita aiheuttavia tekijöitä ihmisen sosiaalisesta kontekstista löytyy? Kuntoutumisen tueksi pitäisi pyrkiä vahvistamaan niitä tekijöitä, jotka päihteettömyyttä tukevat ja karsimaan niitä, jotka toimivat sille esteenä. Tämä on usein helpommin sanottu kuin tehty; voi olla hyvin vaikeaa, ellei jopa mahdotonta, vaikuttaa ihmisen asumistilanteeseen tai siihen, pääseekö hän töihin tai opiskelemaan. Myös sosiaalisen verkoston uudelleen rakentaminen on usein hyvin haastavaa, päihdekuntoutujan ympäröivä yhteisö pitäisi rakentaa siten, että se tukee päihteettömyyttä, ei päihteiden käyttöä. (Lahti & Pienimäki 2004, 137 – 138.)

Päihdekuntoutuja pitää nähdä kokonaisuutena, ei ainoastaan hoidollisesta näkökulmasta. Kuntoutus on käsitteenä pelkkää hoitoa laaja-alaisempi, siihen kuuluu yhteisöllinen ja sosiaalinen tuki, sekä lisäksi huomioidaan kuntoutujan tilanne asumisen, työn, koulutuksen ja toimeentulon kannalta. Tavoitteena on, että kuntoutujan tilanne parane

kokonaisvaltaisesti niin psyykkisesti, fyysisesti kuin sosiaalisestikin tarkasteltuna. (Lahti & Pienimäki 2004, 13 – 139.)

4.4 Laitostuminen

Kuntoutusta pyritään tukemaan eri keinoilla, nykyään yhä enemmän kotiin vietävän tuen keinoin. Yksi tähän vaikuttavista syistä on varmasti se, että paluu laitoksesta itsenäiseen asumiseen on usein osoittautunut hyvin ongelmalliseksi. Puhutaan asukkaiden laitostumisesta: he tottuvat siihen, että elävät ympäristössä, jota määrittelevät tietyt säännönmukaisuudet ja struktuurit. Laitoksen henkilökunta on saatavilla ja auttamassa aina kun asukas tarvitsee. Erityisesti päihdekuntoutujilla myös mielikuva siitä, että joku hiukan ”vahtii” heidän tekemisiään, saattaa johtaa päihteiden käytön väheneeseen ja auttaa pysymään niistä erossa. Laitos on turvallinen ympäristö ihmiselle, jonka elämä on aikaisemmin ollut täysin päihteiden hallitsemaa.

Laitosympäristössä rutiinit tuovat arkeen rakennetta, mutta samalla ne ovat yhdenmu-kaistavia ja passivoivia. Suomisanakirjan mukaan laitostumisen määritelmä on ”muut-tua hoito- tm. laitoksessa passiiviseksi, itsenäiseen elämään kykenemättömäksi” (Suomisanakirja www-sivut 2017). Laitostuminen voi käytännössä näkyä ihmisen omatoimisuuden vähenemisenä, eristäytymisenä, sekä sosiaalisten kontaktien ja uusien tilanteiden pelkona. Laitostuneen ihmisen voi olla vaikea tehdä omiin asioihinsa vaikuttavia päätöksiä ja myös kiinnostus omaa elämää kohtaan vähenee. Laitoksen tutut rutiinit ja turvallinen toimintaympäristö voivat aiheuttaa myös sen, että laitostuneen ihmisen toimintakyky heikkenee ja kaikki laitoksen ulkopuolinen, erilainen elämä tuntuu pelottavalta. (Haverinen 2013, 7.)

Laitostuminen on yksi niistä haasteista, joita Sininauhan työntekijöillä ja asukkailla on vastassaan itsenäiseen asumiseen siirtymisen tullessa ajankohtaiseksi. Selvää on se, että itsenäistyminen on prosessi, joka etenee vaiheittain. Asukas tarvitsee edelleen erilaisia palveluita ja muita tukimuotoja, joiden saatavuus ja toimivuus on varmistettava, jotta asukkaan itsenäiselle pärjäämiselle on olemassa realistinen perusta.

4.5 Turvallinen kotikäynti

Jatkumona asukkaan itsenäistymisprosessissa esille nousee tuen tarve siinä vaiheessa, kun asukas muuttaa tuetusta asumisyksiköstä itsenäiseen asumiseen. Vuoden 2017 alussa voimaan tullut sopimus Porin kaupungin kanssa, sekä samaan aikaan toteutunut asumisyksikön ja ensisuojoitotoiminnan eriyttäminen ovat luoneet puitteet sille, että Sininauhassa on mahdollista irrottaa työntekijä tekemään suunnitelmallisempia kotikäyntejä itsenäisesti asumaan muuttavien asukkaiden luo.

Kotikäynti terminä saattaa tässä tapauksessa olla liian sitova, koska annettava tuki voi liittyä vaikkapa asiakkaan sosiaalisen verkoston kasvattamiseen tai jossain virastossa asiointiin. Tällöin ”kotikäynti” voi fyysisesti tapahtua jossain muussakin ympäristössä kuin asiakkaan kotona. Sininauhasta tehtävälle kotikäyntityölle hain mallia muun muassa Porin kaupungin Liikkuvan tuen työnkuvasta ja heidän kokemuksistaan asiakkaan omassa ympäristössä toimimisesta.

Liikkuvan tuen työryhmän tarkoituksena on ehkäistä syrjäytymistä ja tukea elämänmuutostilanteissa kehittämällä asiakkaiden toimintakykyä ja arjessa pärjäämistä. LiTu-työntekijöiden tehtävä on seurata asiakkaiden vointia ja ohjata mielekkääseen tekemiseen osallisuuteen kannustamalla. He tarjoavat tukea asiakkaiden itsenäiseen selviytymiseen arjen askareissa, kuten asunnon siisteyden ylläpidossa, henkilökohtaisen hygienian hoidossa sekä ravintoon liittyvissä asioissa. (Porin kaupungin [www-sivut](#), 2017.)

LiTu tarjoaa tukea muun muassa mielenterveys- ja päihdekuntoutujille sekä lastensuojelun jälkihuollon päättäneille. LiTu voi tukea asiakkaita, jotka ovat siirtymässä tehostetusta/tuetusta asumispalvelusta itsenäisempään/itsenäiseen asumiseen. LiTu voi olla hyödyksi myös tilanteessa, jossa harkitaan asiakkaan siirtymistä itsenäisestä asumisesta tuettuun/tehostettuun asumiseen. Palvelu pohjautuu asiakkaan ja hänen verkostonsa kanssa yhdessä tehtävään kuntoutumissuunnitelmaan. Tuen kesto ja intensiivisyys vaihtelevat, asiakkaan tarve huomioiden kesto on yleensä yhdestä kuukaudesta eteenpäin. LiTu-toimintaa leimaa sen määräaikaisuus, tavoitteellisuus ja melko lyhykestoinen luonne. (Porin kaupungin [www-sivut](#), 2017.)

LiiTun työntekijät ovat työnsä luonteesta johtuen avainasemassa kertomaan, millaista on viedä tukea asiakkaan omaan ympäristöön. LiiTu eroaa ratkaisevalla tavalla kotihoidon tarjoamista palveluista siinäkin suhteessa, että LiiTu-työ ei ole hoitotyötä. Heitä haastatteleamalla oli mahdollisuus saada kotikäyntityön menetelmiä varten myös konkreettista käytännön näkökulmaa ja arvokasta tietoa siitä, mitä pitää huomioida, kun työskennellään asiakkaan kotona.

Työntekijän näkökulmasta kotikäyntien turvallisuus on hyvin oleellinen asia. Miten varmistaa oma koskemattomuutensa, miten kohdata aggressio ja väkivalta? Ennakoinnin ja etukäteen laadittujen ohjeiden avulla voidaan paremmin varmistaa työntekijöiden turvallisuus.

Sininauhan kotikäyntityön käytäntöjen laatimisessa hyödynnettiin myös Porin evankelisluterilaisen seurakuntayhtymän kotikäyntien turvallisuusohjetta. Seurakunnan ohjeistuksessa on seikkaperäisesti käyty läpi vaihe vaiheelta, miten kotikäyntiin tulee valmistautua. Ohjeistuksessa määritellään myös ne reunaehdot, joiden tulee toteutua, jotta asiakkaan kotiin voi ylipäätään mennä.

Sininauhasta tehtäville kotikäynneille mennään pääsääntöisesti yksin, ellei satu olemaan paikalla harjoittelijaa tai työkokeilussa olevaa henkilöä, joka haluaa lähteä käynnille mukaan. Tässä kohdassa Sininauhasta vietävän tuen toteutus tulee eroamaan seurakunnan työskentelystä, koska seurakunnasta kotikäynnille voi tarvittaessa lähteä kaksikin työntekijää.

Tärkeimpänä antina seurakunnan ohjeuksesta nostaisin esille esimerkiksi sen, että kotikäynnille lähdöstä pitää aina informoida vähintään yhtä muuta työyhteisön jäsentä. Jonkun täytyy tietää mihin työntekijä menee, koska, ja miten kauan voidaan olettaa käynnin kestävän. Työntekijällä tulee olla kännykkä mukana, akku ladattuna, ja helposti käytettävissä, mikäli tarvetta ilmenee. Tarvittaessa voidaan sopia, että tehdään myös tarkistussoitto työkaverin toimesta. (Porin ev.lut. seurakuntayhtymä, 2017.)

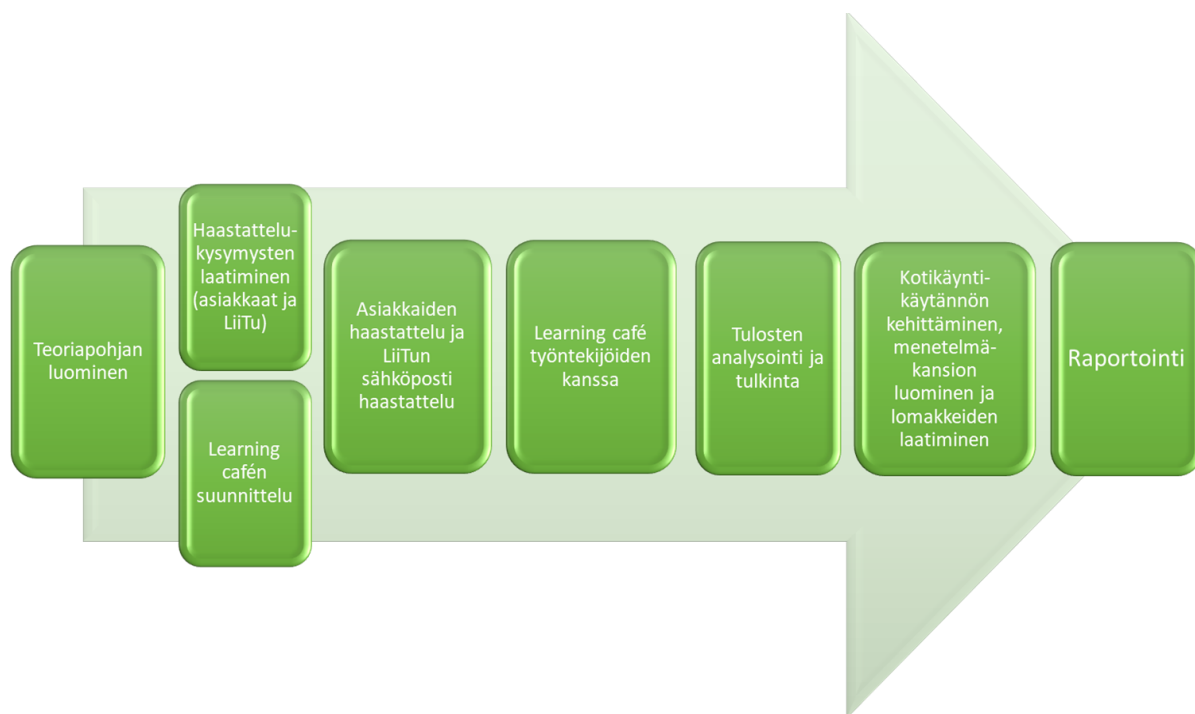
Kun työntekijä lähtee asiakkaan luo kotikäynnille, hänen tulee etukäteen varmistaa se, että asiakas muistaa sovitun tapaamisen. Työntekijän on hyvä selvittää olosuhteet, joi-

hin hän on menossa: onko esimerkiksi asiakkaalla mahdollisesti kotieläimiä, kiukkui-
nen koira tai muuta vastaavaa? Asiakkaan luokse ei mennä, mikäli hän on päihtynyt
tai mikäli hänen luonaan on tuntemattomia henkilöitä. Tällaisessa tilanteessa pyritään
sopimaan uusi ajankohta ja poistutaan paikalta. Päihtyneen asiakkaan kanssa ei kui-
tenkaan jäädä tarpeettomasti keskustelemaan, koska kommunikaatio ei tällöin toimi
tarkoituksenmukaisella tavalla. (Porin ev.lut. seurakuntayhtymä, 2017)

5 TUTKIMUSMENETELMÄT

5.1 Prosessikuvaus

Kotikäyntisuosituksen laatimisen pohjaksi loin prosessikuvauksen (Kuvio 1.), jonka
mukaan opinnäytetyöni toteutin. Ensin hankin työlle teoriapohjan, josta muodostui
työlleni perusta, jolle voin rakentaa käytännön osuuden. Tämän jälkeen laadin teema-
haastattelurungon (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47-48, 66; Eskola & Suoranta 2000, 86-
87) Sininauhan nykyisille ja entisille asukkaille, sekä lomakehaastattelun (Vilka
2005, 101) LiiTua varten. Suunnittelin samalla myös aihepiirit henkilökunnan Lear-
ning caféta (Haukijärvi, Kangas, Knuutila, Leino-Richert & Teirasvuo 2014, 37 – 40)
varten. Tämän jälkeen toteutin haastattelut ja Learning cafén. Seuraavassa vaiheessa
vuorossa oli haastattelujen purku ja analysointi, sekä Learning cafén tuottaman tiedon
tulkinta. Tämän jälkeen alkoi käyttöön tulevien lomakkeiden laatiminen, kansion luo-
minen sekä raportointi. Ohessa olevasta kuviosta käy ilmi työn etenemisprosessi, käy-
tännössä vaiheet saattoivat limittyä keskenään ja ajoittain palasin taaksepäin vielä täy-
dentämään tai muokkaamaan jotain aikaisempaa vaihetta. Esimerkiksi teoriaan tuli
vielä lisäyksiä teemahaastatteluissa esiin nousseiden aiheiden joukosta. Teoriapohjaan
sain myös LiiTulta lisätietoa avoimen kyselylomakkeen ulkopuolelta, koska kävin en-
nen kyselyn toteuttamista kertomassa LiiTun työryhmälle tekemästäni opinnäyte-
työstä. Tämän vapaamuotoisen keskustelun sisältö on vielä osaltaan laajentanut käsi-
tystäni kotiin vietävästä tuesta ja sen käytännön toteutuksesta.

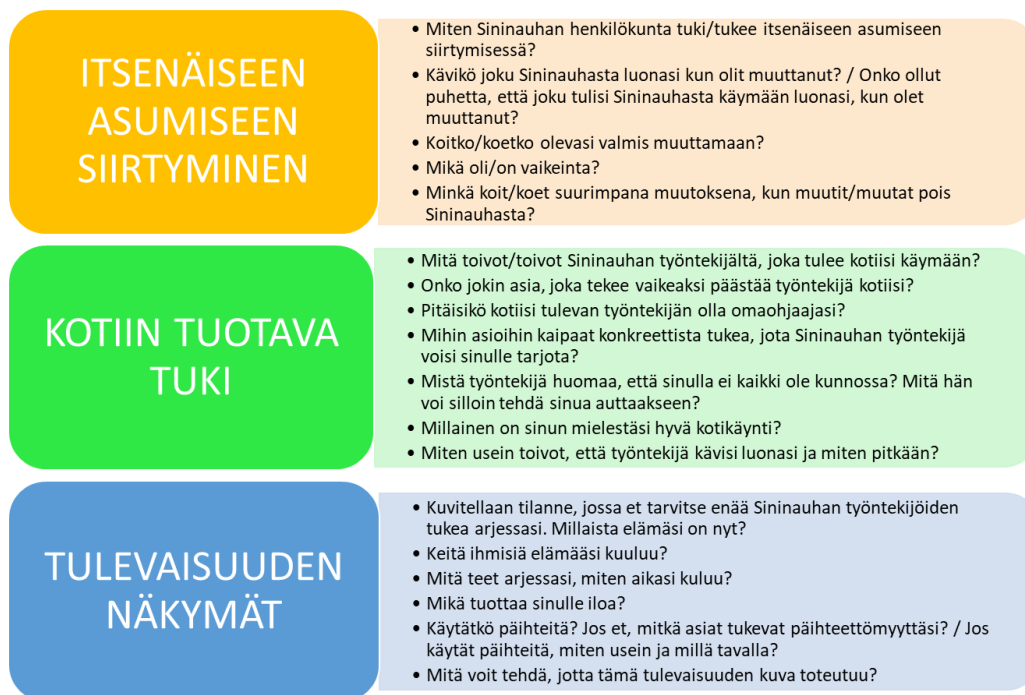
Kuvio 1. Prosessikuvaus.

5.2 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu on muodoltaan jotain lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun väliltä. Haastattelussa ei edetä tarkkaan ja yksityiskohtaisesti ennalta muotoiltujen kysymysten kautta, vaan vapaammin tiettyjen etukäteen suunniteltujen teemojen mukaan. Teemahaastattelu on hieman avointa haastattelua strukturoidumpi, sillä siinä aihepiirit eli teemat on valmisteltu aikaisempien tutkimusten ja aihepiiriin tutustumisen pohjalta. Nämä teemat ovat kaikille haastateltaville samoja, mutta eteneminen tapahtuu yksilöllisesti ja joustavasti tilanteen mukaan. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47-48, 66; Eskola & Suoranta 2000, 86-87.) Teemahaastattelussa yritetään huomioida se, miten ihmiset tulkitsevat asioita eri tavoin ja minkälaisia merkityksiä he asioille antavat. Haastateltavat saavat tilaa vapaalle puheelle ja ajatusten virralle, vaikka ennalta määritellyt teemat pyritäänkin käymään läpi kaikkien haastateltavien kanssa.

Laadin Sininauhan nykyisten ja entisten asukkaiden haastattelua varten ohessa olevan teemahaastattelupohjan (Kuvio 2.). Haastattelupohjaan olen kirjoittanut apukysymyksiä teemaan johdattelemista varten, enkä välttämättä ole näitä kysymyksiä sanasta saan kaikkien kohdalla käyttänyt. Myös aiheiden käsittelyjärjestys on vaihdellut.

TEEMAHAASTATTELU asukkaalle/asiakkaalle

Kuvio 2. Teemahaastattelupohja.

Haastattelin yhteensä kuutta henkilöä, viittä asukasta ja yhtä entistä asukasta. Nykyiset asukkaat olivat kaikki yhtä lukuun ottamatta paluumuuttajia. He olivat siis ennenkin asuneet Sininauhassa, muuttaneet sitten pois ja jossain vaiheessa päätyneet takaisin Sininauhaan. Haastatelluista yksi oli nainen ja viisi miehiä. Haastattelut olivat yksilöhaastatteluja, joiden ajankohdan sovoin jokaisen asukkaan kanssa etukäteen. Suurin osa haastatelluista toteutui asukkaiden huoneissa tai huoneistoissa, jonne he minut kutsuivat.

Kun aloitin haastattelut, en etukäteen ollut päättänyt montako haastattelua teen. Hyvin pian kävi ilmi, että haastateltavien ajatuksissa esiintyi hyvin samansuuntaisia asioita. Tilanteet olivat tietenkin kaikilla haastatelluilla yksilölliset, mutta ratkaisevissa kohdissa kotikäyntityöskentelyyn liittyvät toivomukset olivat keskenään hyvinkin samoilla linjoilla.

Haastatteluissa käsitellyt teemakokonaisuudet käsittelivät itsenäiseen asumiseen siirtymistä, kotiin tuotavaa tukea ja tulevaisuuden muistelua. Kaksi ensimmäistä osaa liittyivät konkreettisiin tekoihin ja tuen muotoihin, viimeisen osion tarkoitus oli herätellä haastateltava pohtimaan tulevaisuuttaan tilanteessa, jolloin ei enää tarvitse ulkopuolista tukea arjessa selviytymiseen. Minkälaista heidän elämästä silloin on, ja mitä tekijöitä he tunnistavat, jotka voivat vaikuttaa tämän tulevaisuudenkuvan toteutumiseen.

Haastattelut olivat epämuodollisia, vapaamuotoisia tiedonhankintatilanteita. Tein muistiinpanoja keskustellessani haastateltavien kanssa ja laitoin ylös oleellisina kokemiani ajatuksia ja havaintoja kotikäyntityöskentelyyn liittyen. Haastatteluja en litte-roinut sanasta sanaan. Ajatuksena oli saada kiinni siitä, mitä Sininauhassa asuvien ja sieltä pois muuttaneiden ihmisten kaltaisten henkilöiden elämäntilanne pitää sisällään, mitkä ovat päihitteettömyyttä tukevia ja mitkä sitä haittaavia seikkoja, ja mitkä ovat keinoja, joilla Sininauhan henkilökunta voisi niihin vaikuttaa.

5.3 Tulevaisuuden muistelu

Tämän osan haastattelusta toteutin käyttämällä Tulevaisuuden muistelu -menetelmän kysymyksiä haastattelun teemoina. Menetelmää voidaan käyttää esimerkiksi verkostopalaverissa, jossa asiakkaan tilannetta tarkastellaan suunnaten ajatukset tulevaisuuteen. Mitä asiakkaan elämässä on esimerkiksi vuoden päästä? Mitä asiakas toivoo ja ajattelee sen pitävän sisällään, ja miten siihen on päädytty. Asiakkaan verkosto tuo omia ajatuksiaan esille ja pohtii, mikä heidän osuutensa tässä tulevaisuudenkuvassa on, ja miten he voivat auttaa sen toteuttamisessa. Menetelmä on erittäin asiakaslähtöinen, sillä varmistetaan asiakkaan kuulluksi tuleminen, ja asiakas itse määrittelee hyvän lähitulevaisuutensa ja tuen tarpeensa. (Seikkula & Arnkil 2005, 69 – 70.)

Teemahaastattelussa ei tietenkään asiakkaan verkosto ollut paikalla, mutta halusin asiakkaan suuntaavan ajatuksensa tulevaisuuteen. Halusin hänen ajattelevan asioitansa ja elämäänsä sellaisessa tilanteessa, jossa hänen oman määritelmänsä mukaan hänen asi-ansa ovat kunnossa ja elämä raiteillaan. Pyysin häntä ensin kuvailemaan, millaista hänen elämänsä olisi, ja sen jälkeen pohtimaan miten hän tämän tulevaisuuden vision

voisi saavuttaa. Mitä konkreettisia tekoja se vaatisi ja minkälaista tukea ja apua se edellyttäisi, jotta se olisi toteutettavissa.

5.4 Learning Café

Työntekijöiden kanssa pohdittiin yhteisesti erilaisia tilanteita, joita mahdollisesti kotikäynneillä tulee vastaan. Kotikäyntityöskentelyn helpottamiseksi ja selkeyttämiseksi kaikilla tulee olla yhtenäiset toimintaohjeet eri tilanteiden varalle.

Tiedonhankinta ja ajatusten vaihto työntekijöiden kanssa toteutettiin Learning café -menetelmää mukaillen. Learning café -menetelmä on keskusteluun pohjautuva oppimiseen ja ideoimiseen tarkoitettu yhteistoimintamenetelmä. Tarkoituksena on keskustella rennosti kahvilamaisessa ilmapiirissä yhteisestä temasta, sekä selittää omia näkemyksiään ja pyrkiä yhteisen ymmärryksen löytämiseen. Menetelmää suositellaan käytettäväksi ryhmille, jotka ovat kooltaan 12 henkeä tai suurempia. (Haukijärvi, Kangas, Knuutila, Leino-Richert & Teirasvuo 2014, 37 – 40.) Sininauhan henkilökunta muodostaa suositusta pienemmän ryhmän, mutta sovelsimme menetelmää niin, että se sopi pienemmällekkin ryhmälle. Kotikäyntityötä tarkasteltiin työntekijän näkökulmasta siten, että myös asiakkaan näkökulma pyrittiin huomioimaan. Learning café toteutettiin valmistelemalla neljä eri pistettä, jossa työntekijät pohtivat aihetta erilaisten apukysymysten avulla. Työntekijät kiersivät pareittain jokaisen pisteen lisäen aina edellisen ryhmän ajatuksiin omansa. Aiheina olivat:

- Hyvä kotikäynti
- Asiakkaiden toiveiden huomioiminen
- Turvallinen kotikäynti
- Käyntien vaikuttavuuden seuranta

5.5 Lomakehaastattelu

LiiTun haastattelun (Liite 1) toteutin sähköpostitse lomakehaastattelun keinoin. Lomakehaastattelusta voidaan käyttää myös nimitystä strukturoitu haastattelu. Lomakehaastattelu toimii hyvin tilanteessa, jossa tutkimusongelma ei ole kovin laaja ja tavoitteena on hyvin rajattua, esimerkiksi yhtä asiaa koskevien mielipiteiden, näkemysten,

käsitysten tai kokemusten kuvaaminen. (Vilkkä 2005, 101.) LiiTun työskentelyn ja sen sisällön hahmottamiseen koin tämän tavan olevan hyvä, koska se antoi myös LiiTun työntekijöille mahdollisuuden vastata haastatteluun rauhassa heille sopivana ajankohdana. He saivat vapaasti kirjoittaa vastauksen ennalta laadittuihin kysymyksiin ilman valmiita vastausvaihtoehtoja. Näin sain hyvän kuvan siitä, miten he itse työnsä määrittelevät ja mitkä elementit muodostavat työskentelyn oleelliset osat.

Kun alun perin laadin lomakehaastattelua, oletin saavani takaisi neljä täytettyä lomaketta. Alkuperäinen suunnitelma kuitenkin muuttui keskustellessani LiiTun työryhmän kanssa ennen haastattelulomakkeen täyttämistä. Sovimme, että työryhmä vastaa lomakkeeseen yhdessä. Näin ollen minun tekemäni lomakehaastattelu ei tuottanut kovin laajaa tietoa, mutta tuotti kuitenkin tarpeeksi kattavasti informaatiota sitä käyttötarkoitusta varten, johon olin sen laatinut.

6 ITSENÄISTÄ ASUMISTA TUKEVA KOTIKÄYNTITYÖ

Tässä luvussa käsitellään tutkimustulosten pohjalta rakentuvaa kuvausta siitä, minkälaisilla keinoilla asiakasta voidaan tukea selviytymään omassa arjessaan. Tutkimukset avataan yksitellen ja pyritään tuomaan esiin sekä asiakkaiden, Sininauhan henkilökunnan, että LiiTun tärkeinä pitämät, kotikäyntityöhön liittyvät asiat.

6.1 Asukkaiden teemahaastattelu

6.1.1 Itsenäiseen asumiseen siirtyminen

Moni haastatelluista oli jo ennen Sininauhaa ollut jonkinlaisen tuetun asumisen piirissä. Melkein kaikki nykyiset asukkaat olivat jo aikaisemmin asuneet Sininauhassa, ja muuttaneet sitten itsenäisen asumien epäonnistuttua takaisin. Aluksi pyrittiin kartoittamaan sitä, minkälaista työtä Sininauhan henkilökunta on asukkaiden kanssa tehnyt itsenäiseen asumiseen liittyen. Moni kertoi saaneensa käytännön apua asunnon etsimisessä ja muuttamisen järjestämisessä.

Yksi haastatelluista ei asunut Sininauhassa, hän oli muuttanut pois muutama kuukausi ennen haastattelun ajankohtaa. Hän kertoi ohjaajan käyneen hänen luonaan kahvilla, kun hän oli muuttanut pois, mutta käynnin tavoitteellisuus oli jäänyt toteutumatta. Hän kertoi olevansa kuntouttavassa työtoiminnassa, ja käyvänsä Sininauhassa siivoamassa muutaman kerran viikossa. Hän koki tämän kontaktin hyvin tärkeänä, ja kertoi saavansa edelleen tukea, apua ja neuvoja Sininauhan henkilökunnalta. Ilman tätä kontaktia hän epäili olisiko ollenkaan pärjännyt itsenäisesti.

Kaksi haastatelluista asukkaista ilmaisi heti vahvan epäilyksensä siitä, että tulisivat ylipäättään pärjäämään itsenäisessä asumisessa. He eivät ole omien sanojensa mukaan vielä valmiita muuttamaan. Toinen heistä koki, että talouden hoito, nimenomaan rahaasiat, tuottavat hänelle suuria ongelmia, ja että hän tarvitsee niihin jatkossakin tukea. Toinen asukas taas kertoi, että hänen sosiaalinen verkostonsa koostuu tällä hetkellä ainoastaan ”ryyppykavereista”, joten itsenäinen asuminen menisi hänen kohdallaan hyvin pian pelkäksi juomiseksi.

Haastatelluista ne, jotka asuivat vielä Sininauhassa, kertoivat etteivät ole erityisesti vielä miettineet tai keskustelleet Sininauhan henkilökunnan kanssa kotikäyntityöstä tukimuotona. Kukaan heistä ei kuitenkaan ajatusta vastustanut, vaan pitivät sitä hyvänä ja toivottavana tukimuotona. Sininauhasta pois muuttamiseen liittyvät esille tuodut muutokset koskivat suurimmalta osin yksinäisyyttä, sosiaalisen piirin kaventu- mista ja sitä, ettei muuton jälkeen ole enää ketään ”vahtimassa” mitä asukkaat tekevät. Suurin osa toi tämän puolen tuetusta asumisesta esille turvallisuuden tunteen kautta, he kokevat olevansa paremmassa turvassa omalta vahingolliselta käytökseltään, kun joku vähän katsoo heidän peräänsä, ja on olemassa tietyt säännöt, joita heidän tulee noudattaa. He saavat myös juttuseuraa tarvittaessa vaikka keskellä yötä Sininauhassa asuessaan, koska henkilökuntaa on paikalla ympäri vuorokauden.

6.1.2 Kotiin tuotava tuki

Kun ryhdyttiin keskustelemaan kotiin tuotavan tuen konkreettisesta toteutuksesta, esille nousi hyvin nopeasti se, että asukkaat toivovat enemmän kotoa pois suuntautuvaan toimintaan liittyvää tukea. Kotikäynti ei siis välttämättä tapahtuisikaan asiakkaan kotona, vaan voisikin liittyä johonkin asiakkaan kodin ulkopuoliseen asiointiin. Esille nousi myös voimakas tarve saada jonkinlaista rytmiä arkeen: suurin osa asukkaista on eläkkeellä, työnteko ja kuntouttava työtoiminta eivät sellaisenaan ole heille enää vaihtoehtoja. Sitä suuremmalla syyllä esimerkiksi uuden harrastuksen löytäminen tai vapaaehtoistyö voisivat olla heille parempi vaihtoehto. Uuteen paikkaan meneminen voi olla kuitenkin kynnyksen takana, kuten kenellä tahansa muullakin. Tällaisessa tilanteessa Sininauhan työntekijä voisi esimerkiksi mennä asiakkaan mukaan uuteen toimintaan, ja auttaa häntä pääsemään alkuun.

Haastatteluissa asukkaat painottivat erityisesti myös sosiaalisen verkoston tärkeyttä, se tulisi haastateltujen mielestä olla hoidettuna kuntoon jo ennen kuin asukas muuttaa omaan asuntoon. Heidän selkeä viestinsä oli se, että verkostoa on liian myöhäistä alkaa rakentaa vasta siinä vaiheessa, kun asukas on jo muuttamassa pois Sininauhasta. Työ pitää olla siihen mennessä jo tehtynä.

Asukkailla oli myös hyvin selkeä näkemys siitä, kenen kanssa he haluavat jatkaa työskentelyä pois muuttamisen jälkeen. Kaikki sanoivat, että paras keskustelu- ja luottamussuhde heillä on luonnollisesti muodostunut heidän omaohjaajansa kanssa, he myös toivoivat, että yhteistyö hänen kanssaan jatkuisi. Yksi haastatelluista sanoi suoraan, että jos hänen omaohjaajansa ei kotikäynnille tule, niin ei tarvitse tulla sitten ollenkaan. Hän ei kokenut, että jonkun toisen ohjaajan kanssa yhteistyö toimisi niin kuin pitäisi.

Hyvää kotikäyntiä asukkaiden oli vaikea määritellä, mutta monet päätyivät siihen, että toiminnassa tulisi olla jokin selkeä tavoite ja idea. Pelkkä kahvilla käyminen ei ole kotikäyntityötä. Kaikki haastatellut kertoivat, että heidän vointiaan on helppo arvioida heidän käytöksensä perusteella. Jos heillä ei mene kovin hyvin, ja päihteet ovat ottamassa taas ylivaltaa, he muuttuvat vetäytyneemmiksi, eivät puhu ja juttele yhtä avoimesti kuin aikaisemmin, tai heitä välttämättä tavoita ollenkaan. Epäsiisti koti sekä tyhjä kaljapullot ja -tölkit mainittiin myös yhtenä hälytysmerkkinä. Silloin työntekijä voi

päätellä, että asiakkaan vointi ei ole sellainen kuin pitäisi, ja asiaan pitäisi pyrkiä puuttamaan mahdollisimman nopeasti.

Käyntien tiheyteen ja kestoon haastateltujen oli myös vaikea ottaa kantaa. Pääsääntöisesti he tuntuivat ajattelevan niin, että aluksi käyntejä voisi olla useamminkin, mutta sen jälkeen vähitellen harvemmin. Tämäkin varmasti muotoutuisi tilannekohtaisesti asiakkaan tarpeesta riippuen. Jos esimerkiksi asiakkaan tarve liittyy vaikkapa jonkin uuden harrastuksen aloittamiseen, työntekijä voisi olla mukana muutamalla kerralla, jonka jälkeen käynnit jätettäisiin pois, kun harrastuksesta on tullut osa asiakkaan arkea.

6.1.3 Asiakkaiden tulevaisuuden näkymät

Haastattelun kolmannessa ja viimeisessä osassa käytettiin Tulevaisuuden muistelu -menetelmän kysymyksiä haastattelun teimana. Tulevaisuuden muistelu koettiin hieinan hupaisana terminä, miten voi muistella jotain mitä ei ole vielä tapahtunut? Kaikki haastatellut saivat kuitenkin ajatuksesta kiinni ja alkoivat pohtia, minkälaisista heidän elämänsä olisi tilanteessa, jossa he eivät enää tarvitsisi Sininauhan työntekijöiden tukea arjessa selviytymiseen. Kaikki haastatellut mainitsivat mielekkäät ihmissuhteet tärkeäksi osaksi elämäänsä, suurin osa piti mahdollista uutta parisuhdetta toivottavana asiana.

Usein esille nousi myös ajatus siitä, että jotain tekemistä pitäisi olla. Haastatelluista suurin osa on työkyvyttömyyseläkkeellä. Ainoastaan yksi, Sininauhasta jo pois muuttanut asukas, käy tällä hetkellä kuntouttavassa työtoiminnassa siivoamassa Sininauhassa. Hän näkee itsensä tulevaisuudessa työssä käyvänä, itsensä elättävänä itsenäisenä ihmisenä. Monella muullakin tulevaisuuteen valoisammin suhtautuneilla haastatelluilla oli jotain töitä, joita he tekivät omien voimiensa rajoissa, vaikka eläkkeellä ovatkin. He pitivät tätä erittäin tärkeänä osana elämäänsä ja saivat selvästi siitä hyvää mieltä itselleen. Ihmisen tarve kokea itsensä tarpeelliseksi ja tärkeäksi on yksi voimakkaimmista ihmisen mielialaan vaikuttavista tekijöistä.

Yksi haastatelluista on muuttanut jo pois Sininauhasta. Hän oli haastatelluista selkeästi rohkein pohtimaan tulevaisuuttaan positiivisessa ja toiveikkaassa valossa. Unelmia ja

toiveita löytyi paljon: töitä, parisuhde, lapsenlapsia, pieni mökki jossain, matkoja ulkomaille ja niin edelleen. Täysin päihteetöntä elämää hän ei omalla kohdallaan pitänyt todennäköisenä, mutta toivoo kykenevänsä kohtuukäyttöön. ”Lasillinen silloin tällöin, hyvässä seurassa”, näin hän itse asiaa kysyttäessä luonnehti. Tärkeänä hän piti sitä, että jos ja kun hänelle syntyy lapsenlapsia, hän ei koskaan tule olemaan päihteiden vaikutuksen alaisena heidän seurassaan. Hän mainitsi oman äitinsä käyttäneen päihteitä, ja olleen usein humalassa hänen omien lastensa ollessa pieniä.

Yksikään haastatelluista ei kyennyt näkemään tulevaisuuttaan täysin päihteettömänä, vaan he toivoivat kohtuukäyttöä, joka ei häittäisi muuta elämää. Yksi haastatelluista sanoi, että hän tietää, ettei kohtuukäyttö hänen kohdallaan ole mahdollista. Hän ei kuitenkaan kyennyt kuvittelemaan sellaista tilannetta omalla kohdallaan, että päihteet olisivat tyystin jääneet menneisyyteen.

6.2 Henkilökunnan Learning café

6.2.1 Hyvä kotikäynti

Sininauhan henkilökunnan mielestä hyvä kotikäynti on kestoltaan 1-2 tuntia, riippuen siitä, ollaanko asiakkaan kotona vai jossain muualla. Muualla tapahtuva kotikäynti voi pitää sisällään esimerkiksi kahvittelua kodin ulkopuolella, kävelyllä käyntiä, virastotai kauppa-asiointia tai muuta toiminnallista, esimerkiksi asiakkaan harrastukseen liittyvää toimintaa.

Kotikäynnin tarkoitus on olla asiakkaalle varattua aikaa, jolloin työntekijä on läsnä häntä varten ja asiakkaan asioihin keskittyen. Kaikki toimita perustuu yhdessä asiakkaan kanssa sovittuihin tavoitteisiin ja keskinäiseen luottamukseen. Työntekijä menee asiakkaan arkeen mukaan tarkoituksenaan tukea, ohjata, neuvoa, kuunnella ja tarvittaessa tehdä yhdessä asiakkaan toivomia asioita.

Työntekijän on tärkeää olla rehellinen, avoin ja suora. Hänen tulee tuottaa asiakkaalle kuulluksi tulemisen kokemus ja pyrkiä voimaannuttamaan asiakas hänen omaa elä-

määnsä koskevissa asioissa. Työntekijän tulee havainnoida asiakkaan vointia ja tarkistaa esimerkiksi asunnon kunto, onko asiakkaalla ruokaa ja mikä on hygienian taso. Työntekijä ei kuitenkaan saa tehdä tulkintoja, vaan hänen pitää kysyä asioista suoraan.

Mikäli asiakkaalla on esimerkiksi lapsia tai lemmikkieläimiä, pitää heidänkin hyvinvointiaan tarkkailla ja tarvittaessa tukea niiden hoidossa. Jos työntekijä havaitsee puutteita lasten hyvinvoinnissa, se pitää ottaa asiakkaan kanssa puheeksi ja tarvittaessa tehdä lastensuojeluilmoitus. Asiakkaan palvelutarpeet pitää kokonaisvaltaisesti selvittää, onko tarjolla jotain tukimuotoja, joista asiakas voisi vielä hyötyä.

6.2.2 Asiakkaiden toiveiden huomioiminen

Jokaisen asiakkaan kanssa laaditaan asiakassuunnitelma. Tätä varten on laadittu lomake, joka käydään läpi ja täytetään yhdessä asiakkaan kanssa. Lomakkeita katsottiin tarpeelliseksi olla kaksi erilaista, laaja ja suppea, riippuen siitä, miten kattavasti asiakkaasta on jo valmiiksi tietoa kotikäyntityöskentelyä aloitettaessa. Tavoitteet ovat yksilölliset ja perustuvat asiakkaan toiveisiin. Asiakkaalta tiedustellaan hänen odotuksiin työskenntelyn suhteen, näistä odotuksista muodostetaan tavoitteet.

Vuorovaikutus on dialogista ja vastavuoroista, perustuu kuunteluun ja avoimiin kysymyksiin. Myös henkilökemiat tulee huomioida, kaikkien kanssa yhteistyö ei suju yhtä mutkattomasti ja luottamuksen saaminen voi osoittautua vaikeaksi. Tällainen tilanne ei muodosta hyvää lähtökohtaa yhteistyölle.

Kaikki asiakkaan yksilölliseen kokemukseen ja elämään vaikuttavat tekijät tulee huomioida. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi asiakkaan kulttuuritausta, uskonto, sukupuoli, ikä, ja niin edelleen. Kaiken työskentelyn on tapahduttava täydessä yhteisymmärryksessä asiakkaan kanssa.

6.2.3 Turvallinen kotikäynti

Kotikäyntien turvallisuudesta huolehditaan siten, että kaikki kotikäyntityötä tekevät työntekijät noudattavat tämän opinnäytetyön lopputuotoksena laadittuja turvallisuuskäytäntöjä. Asiakkaan kanssa tehdään yhteistyösopimus ennen kotikäyntityön aloittamista. Sopimukseen on hahmoteltu ne raamit, joiden puitteissa yhteistyötä tehdään. Tässä muutamia ajatuksia, joita työntekijät olivat käyntien toteutukseen liittyen kirjanneet:

- Mikäli asiakas on päihteiden vaikutuksen alaisena, kotikäynnille ei mennä.
- Ennen käynnille lähtöä asiakkaalle soitetaan ja pyritään varmistamaan asiakkaan kunto.
- Mikäli asiakkaalla on lemmikkieläin, sen olinpaikasta käynnin aikana olisi hyvä sopia erikseen.
- Paikalla ei saa olla ulkopuolisia henkilöitä, ellei siitä ole etukäteen erikseen sovittu.

Työntekijällä tulee olla myös vankka tietopohja asiakkaan tämänhetkisestä tilanteesta ja tavoitteista. Asiakkaan ja työntekijän välillä tulee vallita luottamuksellinen suhde, jotta kumpikin osapuoli voi kokea olonsa turvalliseksi työskentelyn edetessä. Työntekijät esittivät myös toivomuksen työparityöskentelystä, eli siitä, ettei kotikäynnille mentäisi yksin. Sininauhassa on lähtökohtaisesti se tilanne, että vain yksi työntekijä kerrallaan voi asumisyksiköstä lähteä kotikäynnille. Tilanteen niin vaatiessa voi olla mahdollista, että esimerkiksi Tartu hetkeen- hankkeen työntekijä voisi lähteä työpariksi kotikäynnille. Kaikkein paras tapa varmistaa työntekijän turvallisuus on perustaa työskentely vapaaehtoisuudelle ja yhteistyölle. Mikäli asiakas ei halua tukea kotikäyntien muodossa, sitä tuskin kannattaa hänelle väkisin tuputtaa.

6.2.4 Käyntien vaikuttavuuden seuranta

Kotikäyntityö on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Asiakkaan kanssa yhdessä laaditut työskentelyn tavoitteet toimivat mittareina, joiden toteutumista voidaan työskentelyn edetessä seurata. Tavoitteet olisi järkevintä jakaa osatavoitteiksi, jolloin asiakas

saa onnistumisen kokemuksia useammin, ja tavoitteista tulee helpommin saavutettavina.

Asiakas itse on oman elämänsä asiantuntija, häneltä pitää myös kysyä, miten tavoitteet hänen mielestään ovat toteutuneet, ja miten hän kokee yhteistyön toimivan. Myös työntekijän tulee toteuttaa itsearviointia. Asiakkaan verkostolta saadut palautteet tulee huomioida ja kirjata. Sininauhassa on sähköinen kirjausjärjestelmä, Hilikka, jonne työntekijät toivoivat omaa osiota, jonne kotikäynnit voi kirjata ja jota seuraamalla voi myös arvioida työskentelyn vaikuttavuutta.

6.3 LiiTun työntekijöiden näkemykset asiakkaan omaan ympäristöön kohdistuvasta tuesta

Käydessäni LiiTun toimistossa keskustelimme opinnäytetyöni aiheesta ja sen liitoskohdista LiiTun tekemään työhön. Sovimme niin, että LiiTun työntekijät vastaavat seuraavassa yhteisessä palaverissaan kysymyksiini yhteisen näkemyksensä pohjalta. Tämä sopi minulle, koska en ollut tekemässä varsinaista tutkimusta LiiTun työskentelystä, vaan halusin vain laajentaa näkemystä asiakkaan kotiin ja tämän omaan ympäristöön tehtävästä työstä. LiiTun näkemykset toimisivat lisänä ja tukena niille ajatuksille, joita Sininauhan henkilökunnan Learning café ja asukkaiden haastattelut tuottivat.

LiiTun toiminta on alkanut elokuussa vuonna 2014. Samat työntekijät ovat olleet alusta alkaen toiminnassa mukana. LiiTun vastaava sairaanhoitaja on aloittanut marraskuussa 2016. Liikkuvan tuen palveluiden saantia varten ei tarvita lähetettä, riittää kun soittaa vastaavalle sairaanhoitajalle. Asiakkuus alkaa arviointikäynneillä, jolloin asiakas itse määrittelee tavoitteensa ja sen, mihin hän tukea tarvitsee. Pääasiassa tuen tarve liittyy arjen hallintaan ja sen mielekkääksi kokemiseen. (Porin kaupungin Liikkuvan tuen sähköposti 30.5.2017.)

Kysyin työntekijöiltä, miten he huolehtivat turvallisuudestaan asiakastapaamisilla. Tähän kysymykseen LiiTun työntekijät vastasivat seuraavanlaisesti: ”LiiTu perustuu va-

paaehtoisuuteen, mitä korostetaan asiakkaille. Tapaamiset ovat ennalta sovittuja, tarvittaessa työskentelemme pareittain. Asiakas sitoutuu noudattamaan Liikkuvat Tuen sääntöjä. Käymme säännöllisesti turvallisuuskoulutuksissa, jotka antavat pohjan turvalliseen työskentelylle.” (Porin kaupungin Liikkuvan tuen sähköposti 30.5.2017.) Yhteistyö ja kaikki toiminta perustuvat siis vapaaehtoisuuteen ja asiakkaan esittämiin tarpeisiin. Tällöin asiakkaan on helpompi ottaa tuki vastaan sekä sitoutua yhteiseen sopimukseen. Tämä vaikuttaa myös positiivisesti LiiTun työntekijöiden kokemaan turvallisuuden tunteeseen kotikäyntien aikana.

6.4 Yhteenveto

Tutkimustulosten pohjalta rakentuu itsenäistä asumista tukevan kotikäyntityön tärkeimmät elementit eli tavoitteellisuus, laadukas sisältö ja turvallisuus. Nämä kolme asiaa nousivat tärkeimmiksi osa-alueiksi niin asukkaiden, henkilökunnan kuin LiiTunkin näkemyksiä tulkitessa.

Lähtökohta kotikäyntityöskentelylle vaikuttaa siis lupaavalta, koska ainakin teoriassa sekä asukkaiden, että työntekijöiden näkemykset työskentelyn tavoitteista eivät kovin ratkaisevasti eroa toisistaan. Haasteen saattaa aiheuttaa se, että monet asukkaista toivoivat, että kotikäynnille tuleva työntekijä olisi heidän omaohjaajansa. Käytännössä Sininauhassa on suunniteltu kotikäyntien toteutuksen olevan yhden tietyn työntekijän tehtävä, ja mikäli tämän työntekijän ja asukkaan yhteistyö ei syystä tai toisesta toimi, ei kotikäyntityöllä tulla saavuttamaan toivottuja tuloksia. Molemminpuolinen arvostus, kunnioitus ja luottamuksellisuus nousivat esille sekä asukkaiden, että työntekijöiden puheessa. Dialogisen vuorovaikutussuhteen syntyminen edellyttää avoimuutta ja rehellisyyttä sekä sitoutumista yhteistyöhön.

Yhteistyösuhteen laatu vaikuttaa myös turvallisuusnäkökulmaan. Asiakkaan pitää kokea tulevansa aidosti kohdatuksi ilman tuomitsevaa tai moittivaa työtettä. Turvallisuus ei ole pelkästään työntekijän näkökulmasta oleellista, myös asiakkaan pitää kokea olevansa turvassa. Mikäli asiakas kykenee luottamaan työntekijään ja hänen tarkoitusperiinsä, myös työntekijän turvallisuus lisääntyy. Ihminen, joka kokee tulevansa kuul-

luksi ja tasavertaisena kohdatuksi harvemmin kokee tarvetta hyökätä tukijansa ja auttajansa kimppuun. Työntekijän pitää myös kunnioittaa asiakkaan oikeutta kieltäytyä tarjotusta tuesta. Tuen on oltava vapaaehtoisuuteen perustuvaa sekä yhteisymmärryksessä asiakkaan kanssa etukäteen suunniteltua.

Sekä asukkaiden että henkilökunnan mielestä suunnitelmallisuus on hyvin oleellinen osa kotikäyntityötä. Asukkaan kokivat turhana käynnit, joilla ei ole muuta tarkoitusta kuin ”kahvitella”. Henkilökunta oli toki kuvannut sen yhdeksi käynnin mahdollisista sisällöistä, mutta silloinkin pitää tarkkaan olla tiedossa kyseessä olevan asiakkaan tuen tarpeet. Joku asiakas saattaa hyötyä kahvitelun lomassa tapahtuvasta keskustelusta, joku toinen taas saattaa kaivata tukea konkreettisemmassa muodossa esimerkiksi Kellassa tai pankissa asioidessaan. Käynnit vailla päämääriä ja suunnitelmallisuutta eivät ole kenenkään näkökulmasta järkevä tapa toteuttaa kotikäyntityötä.

Henkilökunta koki tärkeäksi myös tehtävän työn vaikuttavuuden seuraamisen. Ajatuksena on, että asiakkaan kanssa tulee laatia asiakassuunnitelma, johon asiakkaan yksilölliset tavoitteet kirjataan. Suunnitelmaan hahmotellaan myös ne keinot, joilla tavoitteeseen pyritään. Isommat tavoitteet jaetaan osatavoitteisiin, joiden täyttymistä seuraamalla nähdään, miten asiakkaan kanssa tehtävä työ etenee. Käyntien sisällön kirjaaminen on tärkeä osa kotiin vietävän tuen vaikuttavuuden seuranta.

6.5 Kehitysehdotuksia kotikäyntityöhön liittyen

Paluumuutto Sininauhan kaltaisiin asumisyksiköihin on hyvin yleistä. Liian pitkään jatkunut asuminen laitospäristössä voi aiheuttaa toisaalta sen, että asukkaan käsitys omasta selviytymisestään vääristyy, ja toisaalta taas sen, ettei asukas luota omiin kykyihinsä selviytyä itsenäisessä asumisessa. Kumpikin tilanne voi johtaa ongelmiin. Asukas, jolla jossain kohtaa mitta täyttyy, ja hän katsoo voivansa jo muuttaa pois asumisyksiköstä, saattaa pian huomata olevansa aivan samassa tilanteessa kuin ennen Sininauhaan muuttamistaan. Tällainen asukas on myös harvemmin kiinnostunut ottamaan vastaan kotiin tuotavaa tukea eikä halua, että hänen asioihinsa puututaan. Toinen ääripää on asukas, jonka tilanne polkee paikallaan; hän on tottunut laitospäristöön ym-

päristöön, toisin sanoen laitostunut, eikä uskalla kokeilla itsenäiseen asumiseen siirtymistä. Kumpikin tilanne on ei-toivottu ja asukkaan auttamisen sekä tukemisen kannalta haastava.

Nyt kun Sininauhassa on aloitettu suunnitelmallisempi kotiin vietävän tuen muoto, sitä olisikin varmasti järkevää tuoda esille asukkaille jo asumisen alkuvaiheessa. Tässä vaiheessa myös asukkaalla olisi mahdollisuus tutustua kotikäyntejä tekevään työntekijään, tarkoitus kuitenkin on, että Sininauhassa on tietty työntekijä, jonka toimenkuvaan kotikäynnit kuuluvat. Näin on mahdollista jo varhaisessa vaiheessa nähdä myös se, miten vuorovaikutus asukkaan ja työntekijän välillä toimii ja syntykö pohja mahdolliselle myöhemmälle yhteistyölle. Myös tietoisuus tällaisen tukimuodon olemassaolosta ja siitä, että sellaista voisi asukkaalle itsenäiseen asumiseen siirryttäessä olla tarjoilla, saattaa muuttaa jonkun asukkaan kohdalla sitä ajatusprosessia, joka johtaa joko hätiköityyn poismuuttoon tai jämähtämiseen. Tukimuoto ei tule olemaan kaikkien asukkaiden saatavilla, koska Porin kaupunki työn tilaajana tulee päättämään, kenelle tukea tarjotaan. Asukkaan oma motivaatio ja yhteistyöhön sitoutuminen tulevat kuitenkin varmasti olemaan niiden kriteerien listalla, jotka vaikuttavat siihen, ketkä asukkaat tuen piiriin pääsevät. Kun pidetään tämä näkökulma mielessä, voi se jonkun asukkaan kanssa johtaa sujuvampaan, suunnitelmallisempaan ja paremmin tuettuun itsenäiseen asumiseen siirtymiseen.

7 KOTIKÄYNTITYÖN KÄYTÄNNÖT

Sininauhassa toteutettavan kotikäyntityön tarkoituksena on tukea asiakkaan itsenäistä elämää kokonaisvaltaisesti, ja se pitää sisällään asiakkaan koko toimintaympäristön pelkkää kotia laajemmin. Tuen tarve saattaa usein liittyä kodin ulkopuolella tapahtuvaan asiointiin, sosiaaliseen kanssakäymiseen, tai arkea rytmittämään tarkoitettuun toimintaan.

7.1 Tuen tarpeen kartoitus

Tuen tarpeen selvittämistä varten laadin lomakkeet (Liite 2a ja 2b), joissa käydään läpi asiakkaan tämänhetkinen elämäntilanne. Porin Sininauhan henkilökunnan toivomuksesta lomakkeita on laadittu kaksi versiota. Lomakkeiden laadinnassa hyödynsin myös LiiTun käytössä olevaa Elämäntilanne-lomaketta, jota he käyttävät asiakkaan tuen tarpeen kartoittamiseen (Porin kaupungin www-sivut 2017).

Laajempi lomakeversio on jaettu eri alaotsikoihin, joita voidaan hyödyntää siinä vaiheessa, kun asiakassuunnitelmaa laaditaan ja kartoitetaan niitä aihepiirejä, joihin kunkin asiakkaan kanssa erityisesti panostetaan. Suppeampi lomake on tarkoitettu käytettäväksi niissä tilanteissa, kun työntekijä kokee, että asiakkaasta on jo niin paljon taustatietoa olemassa, ettei laajempaa lomaketta tarvitse käyttää.

Ensimmäiseksi lomakkeessa käsitellään asiakkaan sosiaaliset suhteet. Lomakkeessa selvitetään, tuleeko asiakas asumaan yksin vai yhdessä jonkun kanssa. Kartoitetaan myös, keitä asiakkaan perheeseen kuuluu, ja onko hän tekemisissä heidän kanssaan. Myös muut tärkeät ihmissuhteet pyritään selvittämään. Asiakkaan ajatukset sosiaaliin suhteisiinsa liittyen pitää selvittää, kokeeko hän ne tyydyttäväksi vai puuttuuko niistä jotain. Jos puuttuu, voidaanko asiaan jotenkin vaikuttaa ja voiko työntekijä olla asiakkaan tukena tässä prosessissa.

Muita lomakkeen osioita ovat arjen sujuminen, itsestä huolehtiminen, vapaa-aika ja osallistuminen, taloudellinen tilanne, terveydentila ja elämäntilanne. Kaikki nämä osa-alueet muodostavat tärkeän ja oleellisen osan asiakkaan itsenäisen elämän puitteista ja vaikuttavat siihen, miten hän tulee pärjäämään. Työntekijän tehtävä on yhdessä asiakkaan kanssa nostaa esille ne asiat, jotka vaativat erityistä huomiointia. Asiakas itse kertoo elämästään niin kuin hän sen kokee, ja työntekijä auttaa herättelemällä asiakasta pohtimaan omia asioitaan useammasta eri näkökulmasta. Tämän työskentelyn pohjalta asiakkaalle laaditaan henkilökohtainen asiakassuunnitelma, joka toimii työskentelyn ohjenuorana.

7.2 Asiakassuunnitelma ja yhteistyösopimus

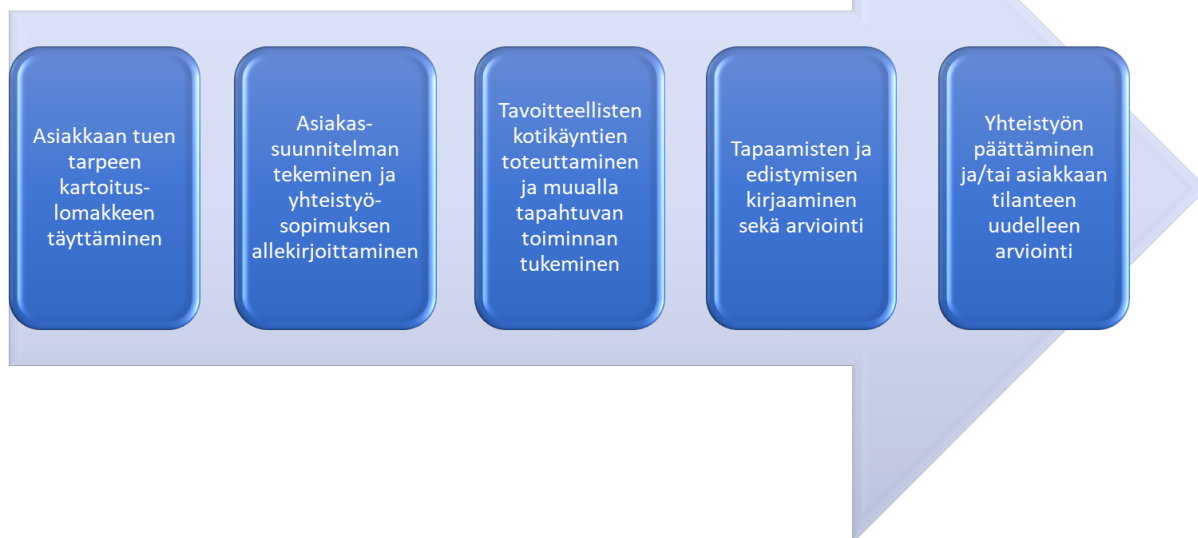
Sen jälkeen, kun asiakkaan kanssa on käyty läpi tuen tarpeen kartoittamiseksi laadittu lomake, tehdään asiakassuunnitelma (Liite 3). Tähän suunnitelmaan pyritään mahdollisimman tarkasti määrittelemään ne asiat, joihin yhteistyöllä pyritään ja millä tavalla. Tavoitteista on hyvä tehdä mahdollisimman konkreettisia ja saavutettavissa olevia. Isot tavoitteet jaetaan osatavoitteiksi, jotta asiakkaan on mahdollista nähdä, miten työskentely etenee, ja kokea saavuttavansa asettamia tavoitteita. Hyvinkin pienin askelin pääsee eteenpäin.

Asiakassuunnitelman yhteyteen on laadittu myös sopimus, jonka noudattamiseen asiakas työskentelyn alkaessa sitoutuu. Sopimus on rakennettu niin, että se on sisällöltään yksiselitteinen ja työskentelyn toteutumisen kannalta oleellinen. Asiakas sitoutuu esimerkiksi olemaan selvinpään, kun työntekijä saapuu. Aggressiivinen ja uhkaava käytös ei myöskään ole hyväksyttävää. Mikäli asiakas ei kykene yhteistyön alkaessa noudattamaan näitä sääntöjä, voidaan tuen tarjoaminen keskeyttää selkeästi toimimattomana työskentelytapana kyseisen asiakkaan kanssa. Tällaisista asioista päätetään yhdessä työyhteisön ja työn tilaajan kanssa. Myös LiiTulla on käytössään asiakkaan kanssa tehtävä yhteistyösopimus, joka mielestäni on hyvä tapa asettaa raamit tulevalle työskentelysuhteelle. Sopimus asettaa myös asiakkaan vastuuseen työskentelyn toimivuudesta ja varmistaa, että tukimuoto on myös asiakkaan näkökulmasta mielekästä ja toimivaa.

7.3 Henkilökunnan käytännöt

Henkilökuntaa varten kokosin aineistoa, josta käy ilmi kotikäyntityön tarkoitus ja toteuttamistavat (Liite 4). Käytännöt pitävät sisällään esimerkinomaisesti läpikäytyjä asioita, joihin asiakkaiden kanssa voi olla tarpeellista paneutua työskentelyn edetessä. Työntekijälle kerrotaan myös vaihe vaiheelta suositeltu etenemisjärjestys, kun yhteistyö asiakkaan kanssa aloitetaan. Työskentelyprosessi kuvataan tarkemmin kuviossa 3. Työn pohja tulee olla luotuna jo Sininauhassa asumisen aikana ja suositeltavaa on, että myös tuen tarpeen selvittämiseksi laadittu lomake olisi täytetty jo ennen asukkaan poismuuttoa.

Kotikäyntityön eteneminen

Kuvio 3. Kotikäyntityön eteneminen

Työntekijälle käy selväksi myös se, miten huolehtia omasta turvallisuudestaan kotikäyntien aikana. Ohjeissa on askel askeleelta kuvattu, miten työntekijä toimii ennen käynnille lähtöä, sen aikana ja sen jälkeen. Työntekijä varmistaa, että asiakas muistaa sovitun tapaamisen ennen kuin lähtee kotikäynnille. Myös asiakkaan kuntoa pystyy puhelimesta arvioimaan. Ohjeistuksessa määritellään myös selkeästi se, että mikäli asiakasta ei tavoiteta ennen käyntiä, käynti peruuntuu. Samoin käy, jos asiakas on päihtynyt tai muuten rikkoo yhteisesti etukäteen sovittuja yhteistyön sääntöjä.

8 POHDINTA

Työn aihe liittyy vahvasti juuri nyt pinnalla olevaan ajatukseen päihdetyöstä, jossa yhä enemmän pyritään tukemaan ihmisiä heidän omassa ympäristössään ja kodissaan. Olen opinnäytetyötä tehdessäni ollut töissä myös Porin kaupungin psykososiaalisissa laitospalveluissa, jossa toteutetaan muun muassa katkaisuhoidtoa sekä kuntoutusta. Töissä olen törmännyt ajatukseen myös kotikatkokosta. Asiakas saisi siis olla omassa

kodissaan, omassa ympäristössään, kun päihteiden käyttö katkaistaan ja päihdeongelmaa hoidetaan. Laitoshoito tai Sininauhan kaltainen tuettu asumisyksikkö eivät vastaa asiakkaiden todellista elämää ja omaa arkea. Sininauhankin on tarkoitus toimia vain tilapäisenä ratkaisuna ja väylänä itsenäiseen elämään ilman päihteiden väärinkäyttöä.

Koti on ihmisen turvapaikka, sen on tarkoitus olla turvallinen paikka, jossa ihminen saa olla rauhassa sellainen kuin on. Koti sanana herättää positiivisia mielikuvia, se on jotain, mitä jokaisella tulisi olla ja missä jokaisella pitäisi olla hyvä olla. Päihdeongelmien kanssa painiskeleva ihminen voi kuitenkin kokea kodin hyvin eri tavalla. Ajatus kotiin menemisestä voi pelottaa ja ahdistaa. Laitosasuminen varsinaisen oman kodin sijaan on turvallisempaa ja strukturoidumpaa. Epävarmuus omista kyvyistä hoitaa asiansa ja pysyä lujana houkutusten edessä nakertavat valmiutta siirtyä tuetusta asumisesta itsenäiseen asumiseen. Mutta mitä sitten, jos ei tarvitsisikaan olla täysin itsenäinen ja itseohjautuva siinä vaiheessa, kun muuttaa pois Sininauhasta? Ei tarvitsisi pärjätä yksin ja lähdettäisiin siitä ajatuksesta, että totta kai asukas tarvitsee tukimuotoja ja niitä hän tulee myös saamaan. Sininauhasta tehtävät kotikäynnit eivät tietenkään ole ainoita asukkaalle tarjolla olevia tukimuotoja. Sininauhassa on tällä hetkellä käynnissä myös hanke, joka on muun muassa kouluttanut tukihenkilöitä päihdekuntoutujille ja mielenterveyskuntoutujien omaisille yhdessä FinFamin kanssa. FinFami Satakunta ry on omaisyhdistys, jonka tarkoituksena on auttaa ja tukea satakuntalaisia mielenterveysomaisia (FinFami Satakunnan www-sivut, 2017.) Sininauhassa on käynnissä myös Tartu Hetkeen -hanke, jolla pyritään edistämään työllisyyttä ja osaamista sekä kehittämään sosiaalista osallisuutta. Myös tällaisten hankkeiden piiristä saattaisi löytyä jollekin asukkaalle esimerkiksi tukihenkilö poismuuton jälkeen tai jotain muuta mielekästä sisältöä elämään.

Sininauhan lisäksi on tietenkin muitakin kotiin tuotavia tuen muotoja, jotka asiakkaalle ovat tarjolla. Kaupungin palveluista mainittakoon Kotihoito ja LiiTu, joiden tarjoamat palvelut saattavat olla asiakkaalle soveltuvia tuen muotoja. Pääajatuksena tässä pohdinnassa on se, että asiakkaan selviytyminen itsenäisessä asumisessa on monellakin tavalla parempi vaihtoehto kuin pitkittynyt tuettu asuminen. Itsenäisen asumisen haasteisiin pystytään konkreettisesti vaikuttamaan ainoastaan niin, että asiakas elää omassa ympäristössään ja työntekijät pyrkivät häntä siinä ympäristössä tukemaan. Moni asiakas on sanonut, että oikea elämä on vasta tuolla ulkopuolella, siellä ne haasteet vasta

toden teolla tulevat vastaan. Näin ollen on ensiarvoisen tärkeää, että asiakkaalle on tukea tarjolla myös Sininauhan, tai minkä tahansa muun laitoksen, jälkeisessä elämässä.

Kotikäyntityön suunnitelmallinen toteuttaminen edellyttää myös käytännön kokemusta kotiin vietävästä tuesta. Tätä kokemusta ei kuitenkaan voi saavuttaa kuin tekemällä itse työtä. Yrityksen ja erehdyksen, onnistumisten ja vastoinkäymisten kautta Sininauhan työyhteisölle voi vähitellen kehittyä sellainen kotikäyntityön malli, joka vastaa sekä asiakkaiden, että työntekijöiden näkemystä siitä, millaista asiakkaan omaan ympäristöön vietävän tuen kuuluu olla. Tämän opinnäytetyön tuloksia, laadittuja käytäntöjä sekä lomakkeita, voidaan käyttää nyt pohjana, jolle rakentaa sellainen kokonaisuus, joka tulee myös käytännössä toimimaan Sininauhan kotikäyntityötä ohjaavana perustana.

LÄHTEET

- FinFami Satakunnan www-sivut. 2017. Viitattu 13.11.2017. <http://www.finfamisatakunta.fi>.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Haverinen, M. 2013. Laitostuneen asiakkaan kotiutus – voimaa vuorovaikutuksesta. AMK-opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Viitattu 20.10.2017. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013111216899>
- Haukijärvi, N., Kangas, A., Knuutila, H., Leino-Richert, E. & Teirasvuo, N. 2014. Tavoitteena aktiivinen ja työelämälähtöinen oppiminen. Käytännön opetusmenetelmiä opiskelija- ja työelämälähtöiseen opetukseen ja koulutukseen. Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 29.11.2017. <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522165107.pdf>
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Homberg, J. 2010. Päihderiippuvuudesta elämönhallintaan. Helsinki: Edita.
- Jokinen, N. 2013. Päihdekuntoutujien tuen tarve itsenäiseen asumiseen siirryttäessä. AMK-opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Viitattu 5.5.2017. <http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013112818756>
- Lahti, J. & Pienimäki, A. 2004. Päihdekuntoutus rakentuu sosiaaliselle perustalle. Teoksessa Vappu Karjalainen & Ilpo Vilkkumaa, (toim.) Kuntoutus kanssamme Ihmisen toimijuuden tukeminen. Helsinki: Stakes, 136–151. Viitattu 20.10.2017. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-782-0>
- Lappalainen-Lehto, R., Romu, M. & Taskinen, M. 2007. Haasteena päihde: Ammatillisen päihdetyön perusteita. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.
- Malinen, A. 2012. Diakoninen päihdetyö Vantaalla. Teoksessa J.Heinonen (toim.) Kuin kala verkossa – Ihminen ja alkoholi. Espoo: Prometheus. 74 – 87.
- Mustonen, T. 2001. Kotikäynti ja asiakkaan koti. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Viitattu 29.3.2017. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-2001862341>
- Mönkkönen, K. 2007. Vuorovaikutus: Dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita.
- Porin ev.lut. seurakuntayhtymä/Seurakuntapalvelut. 2017. Kotikäyntien turvallisuusohjeet. Laatinut diakonian ja kasvatuksen tiimit.
- Porin kaupungin Liikkuva tuki sähköpostihaastattelu. Vastaanottaja: Helena Iinainen. Lähetetty 30.5.2017 klo 8.40. Viitattu 15.10.2017.
- Porin kaupungin www-sivut. 2017. Viitattu 27.4.2017. <http://www.pori.fi>

Porin Sininauhan www-sivut. 2016. Viitattu 11.10.2016. <http://www.porinsini-nauha.fi>

Päihdehuoltolaki 17.1.1986/41.

Raatikainen, E. 2015. Lujita luottamusta: Asiakassuhteen rakentaminen sosiaali- ja terveysalalla. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sayed, T. 2015. Ohjaus keskusteluun perustuvana menetelmänä. Teoksessa P. Näkki & T. Sayed (toim.) Asiakastyön menetelmiä sosiaalialalla. Helsinki: Edita.

Seikkula, E. & Arnkil, T. 2005. Dialoginen verkostotyö. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 29.11.2017. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205084999>

Sininauhaliiton www-sivut. 2017. Viitattu 25.4.2017. <http://www.sininauha.fi>

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

1. Miten pitkään olet työskennellyt Liikkuvassa tuessa (LiTu)?

2. Kuinka monta asiakaskohtaamista sinulla on keskimäärin työpäivän aikana?

3. Miten LiiTun asiakkuus alkaa? Miten kotiin vietävän tuen tavoitteet määritellään?

4. Kuinka monta asiakasta sinulla on? Käytkö aina tiettyjen asiakkaiden luona vai vaihteleeko se tilanteen mukaan?

5. Minkälaista tukea asiakkaasi tarvitsevat?

6. Mitkä asiat koet haastaviksi asiakastyössä?

7. Miten huolehdit omasta turvallisuudestasi asiakastapaamisilla?

8. Millainen on hyvä asiakastapaaminen?

KIITOS VASTAUKSISTASI!

TUEN TARPEEN
KARTOITUS PORIN SININAUHAN
ASUKKAAN SIIRTYESSÄ
ITSENÄISEEN ASUMISEEN

ASIAKKAAN TUEN KARTOITUS (laaja lomake)

PERUSTIEDOT:

Nimi:

Syntymäaika:

Osoite:

Puhelinnumero:

SOSIAALISET SUHTEET:

Asutko/tuletko asumaan yksin vai jonkun kanssa?

Ketkä ovat sinulle tärkeitä perheenjäseniä tai muita läheisiä?

ARJEN SUJUMINEN

Mitä tyypillinen arkipäiväsi, pitää sisällään?

Mitkä asiat hankaloittavat arkeasi?

ITSESTÄ HUOLEHTIMINEN

Miten huolehdit itsestäsi ja hyvinvoinnistasi? (Ruokailut, nukkuminen, liikunta, jne.)

Tuottaako jokin asia sinulle vaikeuksia? (Ruoan laitto, henkilökohtainen hygienia, siivoaminen, tms.)

VAPAA-AIKA JA OSALLISTUMINEN

Mitkä asiat auttavat arjen jaksamisessa? Mitkä asiat tuottavat iloa ja hyvää mieltä? Missä olet/olet ollut hyvä?

Onko sinulla jotain harrastusta?

Käytkö jossain kodin ulkopuolella säännöllisesti? (esim. päivä- tai työtoiminta, Sininauha, seurakunta, tms.)

TALOUDELLINEN TILANNE

Mistä saat toimeentulosi?

Koetko tarvitsevasi apua raha-asioiden hoitamisessa? Onko sinulla vuokrarästejä tms?

TERVEYDENTILA

Millaiseksi koet terveydentilasi tällä hetkellä? Onko sinulla jokin sairaus?

Onko sinulla jokin lääkitys? Koetko tarvitsevasi tukea lääkehoitosi suhteen?

Onko sinulla jokin säännöllinen hoitokontakti? (esim. terveyskeskuspalvelut, psykiatria, päihdepalvelut) Koetko että hyödyt saamistasi palveluista?

Käytätkö joidenkin muiden viranomaistahojen palveluja? (esim. lastensuojelu, sosiaalihuolto)

Millaista päihteidenkäyttösi on tällä hetkellä? Millaista toivoisit sen olevan?

ELÄMÄNTILANNE

Oletko tyytyväinen elämäntilanteeseesi tällä hetkellä? Arvioi asteikolla 1-10. Miksi juuri kyseinen numero?

Miten koet itsenäiseen asumiseen siirtymisen? Minkälaisissa asioissa koet tarvitsevasi tukea?

Minkälaisia haaveita ja toiveita sinulla on tulevaisuuteen liittyen? Onko sinulla jotain konkreettisia tavoitteita? (uuden harrastuksen aloittaminen, opiskelu/työ, raha-asioiden hallinta, tms.)

Minkälaista tukea toivoisit Sininauhan henkilökunnalta pois muuttamisen jälkeen? Mitä odotuksia sinulla on?

Paikka ja aika

Asiakkaan allekirjoitus

Työntekijän allekirjoitus

ASIAKKAAN TUEN KARTOITUS (suppea lomake)

Nimi:

Syntymäaika:

Osoite:

Puhelinnumero:

Asutko/tuletko asumaan yksin vai jonkun kanssa?

Miten koet itsenäiseen asumiseen siirtymisen? Minkälaisissa asioissa koet tarvitsevasi tukea?

Minkälaisia haaveita ja toiveita sinulla on tulevaisuuteen liittyen? Onko sinulla jotain konkreettisia tavoitteita? (uuden harrastuksen aloittaminen, opiskelu/työ, raha-asioiden hallinta, tms.)

Millaista päihteidenkäyttösi on tällä hetkellä? Millaista toivoisit sen olevan?

Minkälaista tukea toivoisit Sininauhan henkilökunnalta pois muuttamisen jälkeen? Mitä odotuksia sinulla on?

Paikka ja aika

Asiakkaan allekirjoitus

Työntekijän allekirjoitus

Kotiin vietävän tuen yhteistyösopimus:

Porin Sininauhan työntekijä tarjoaa tukea ja apua yhdessä asiakkaan kanssa sovittujen päämäärien toteuttamiseen. Jotta yhteistyö toimii sujuvasti, sitä varten on laadittu sopimus, johon asiakas sitoutuu:

- -Sitoudun ennalta sovittuihin tapaamisaikoihin ja yhdessä laadittuun asiakassuunnitelmaan
- En tupakoi sisällä työntekijän läsnä ollessa
- -En ole päihtyneenä tapaamisen aikana
- -En käyttäydy aggressiivisesti tai uhkaavasti työntekijän läsnä ollessa
- -Muita henkilöitä voi tapaamisen aikana olla läsnä ainoastaan, jos se on ennalta sovittu
- -Mikäli asiakkaalla on jokin lemmikkieläin (koira, kissa, tms.), olisi hyvä erikseen sopia toimintatavoista lemmikin suhteen. Työntekijällä voi olla esimerkiksi allergiaa.

Mikäli asiakas toistuvasti rikkoo näitä sääntöjä, joihin hän on allekirjoittamalla tämän sopimuksen suostunut, voidaan yhteistyö lopettaa jo suunniteltua aiemmin.

Paikka ja aika

Asiakkaan allekirjoitus

Nimen selvennys

Työntekijän allekirjoitus

Nimen selvennys

Porin Sininauhan kotikäyntityön käytännöt

Porin Sininauha Ry on tehnyt Porin kaupungin kanssa puitesopimuksen asumisen tukeen liittyvän kotikäyntityön tuottamisesta. Tilaajan eli Porin kaupungin edustaja valitsee asumisen tuen piiriin tulevat asukkaat.

Työ on jatkumoa sille työlle, mitä Sininauhassa toteutetaan päivittäin. Jokaisen asukkaan, joka asumisen tuen piiriin valitaan, kanssa täytetään yhdessä lomake, jolla kartoitetaan juuri kyseessä olevan asukkaan tilanne sekä itsenäiseen asumiseen liittyvät voimavarat ja haasteet. Lomake löytyy tästä kansioista ja se on tarkoitus täyttää jo ennen suunniteltua muuttoa.

Tuen tarpeiden kartoittamisen jälkeen laaditaan yhdessä asiakassuunnitelma, joka kirjataan ylös. Suunnitelma pitää sisällään kotikäyntien lukumäärän, käyntitiheyden sekä ne asiat, joihin käynneillä paneudutaan. Kotikäyntien tavoitteet pitää esittää suunnitelmassa selkeästi, jotta vaikuttavuutta voidaan seurata työskentelyn edetessä. Mahdollisuuksien mukaan voidaan jo etukäteen hahmotella kullekin käynnille jokin aihe tai yhdessä toteutettava asia (esim. Kela-asiointi, uuden harrastuksen aloittaminen, tms.) ja kirjata ne suunnitelmaan. Tämäkin voidaan toteuttaa jo ennen asukkaan pois muuttamista tai viimeistään ensimmäisellä kotikäynnillä.

Asukkaiden kanssa toteutettujen haastattelujen valossa asukkaat ovat toivoneet, että kotikäynnille tulisi asukkaan omaohjaaja. Ennen käyntien aloittamista tulee asukkaan kanssa keskustella myös siitä, kuka käyntejä tulee tekemään ja varmistua siitä, että yhteistyö työntekijän kanssa on mahdollista toteuttaa.

Vielä viimeiseksi asukkaan kanssa käydään läpi säännöt, joihin hänen tulisi sitoutua, jotta kotikäyntityötä voidaan tehdä. Säännöt löytyvät asiakassuunnitelman kanssa samasta lomakkeesta ja siihen pyydetään asukkaan allekirjoitus. Jokainen kotikäynti kirjataan ja käynnin sisältöä peilataan alussa asetettuihin yhteistyön tavoitteisiin, jotta työn vaikuttavuutta voidaan arvioida.

Miten kotikäynti toteutetaan?

- Asiakkaan kanssa sovitaan ensimmäinen kotikäynti. Mikäli asiakassuunnitelma ja yhteistyösopimus ovat jo tehtynä ja allekirjoitettuna, lähdetään toteuttamaan asiakassuunnitelman ensimmäistä vaihetta. Muussa tapauksessa ensimmäinen käynti koostuu suunnitelman ja sopimuksen laatimisesta ja allekirjoittamisesta. Paras tapa lähteä liikkeelle on se, että suunnitelma olisi jo valmiiksi laadittu asukkaan muuttaessa pois.
- Ennen sovittua käyntiä asiakkaalle soitetaan. Soiton tarkoitus on varmistaa, että asiakas muistaa sovitun tapaamisen. Soitolla saadaan käsitys myös asiakkaan sen hetkisestä tilanteesta ja tilasta. Mikäli asiakasta ei saada kiinni, käynti peruuntuu. Mikäli asiakas on humalassa, käynti peruuntuu. Uusi aika voidaan sopia myöhemmin. Mikäli asiakas käyttäytyy sopimuksessa sovittujen asioiden vastaisesti useampaan kertaan, on syytä harkita kotikäyntityön lopettamista kyseisen asiakkaan kanssa. Päätöksen tekee työyhteisö yhdessä palvelun tilaajan edustajan kanssa.
- Työntekijä varmistaa ennen lähtöään, että Sininauhassa tiedetään missä hän on ja koska hän oletettavasti tulee takaisin. Mikäli kotikäynnillä olevasta työntekijästä ei kuulu mitään, eikä häntä saada

kiinni sovittuun ajankohtaan mennessä, hälytetään apua. Pääsääntöisesti kotikäynnit toteutetaan yksin, koska Sininauhasta ei ole mahdollista irrottaa kahta työntekijää samanaikaisesti kotikäynnille. Mikäli tulee tilanne, jossa kahden työntekijän läsnäolo asiakkaan luona olisi turvallisuus- tai muista syistä tarpeen, voidaan tiedustella esimerkiksi mahdollisuutta saada työpari Porin evankelis-luterilaisesta seurakunnasta tai vaikka Tartu Hetkeen -hankkeen hanketyöntekijästä.

- Mikäli paikan päällä käy ilmi, että asiakas on humalassa tai muun päihteen vaikutuksen alainen, käynti peruuntuu. Samoin käy, jos asiakkaalla on paikalla vieraita, joista ei ole etukäteen työntekijän kanssa sovittu. Uusi aika voidaan varata myöhemmin soittamalla, mikäli sitä ei voida paikan päällä sopia.
- Turvallisuussyistä työntekijä pitää puhelimen käden ulottuvilla koko ajan. Asiakkaan luona kannattaa kartoittaa selkein poistumistie ja huolehtia siitä, ettei sijoitu asunnossa paikkaan, josta on vaikea poistua. Mikäli asunnossa on eläin/eläimiä, sovitaan asiakkaan kanssa erikseen menettelytavasta lemmikkien suhteen.
- Käynnin aikana työntekijä havainnoi asiakkaan ulkoista olemusta ja mielialaa, asunnon kuntoa ja muita silmämääräisesti todettavissa olevia asiakkaan hyvinvointiin vaikuttavia asioita. Nämä asiat sekä käynnin sisältöön ja tavoitteiden toteutumiseen liittyvät seikat työntekijä kirjaa käynnin jälkeen.
- Käynnin lopussa sovitaan seuraava käynti, tai mikäli ajat on jo sovittu, muistutetaan asiakasta seuraavasta tapaamisesta. Tarkennetaan vielä seuraavan käynnin sisältö ja tavoitteet, jotta asiakkaan on helpompi valmistautua seuraavaan kertaan.

- Toivottavaa on, että sama työntekijä kävisi aina saman asiakkaan luona. Tämä helpottaa asiakassuhteen muodostamista ja asioiden työstämistä.